1 - גימ

ג ע מ אַ ג ל י ע ו ו ע ט - פֿאַר פֿון מאגליעוועז.

2 - גמ

גמאָזלט – פֿאַר פֿון מאָזלען.

3 –

ג ע מ אַ ז ש ע ט – פֿאַר פֿון מאַזשען.

3

4 – גמ

ג ע מ אַ ט – פֿאַר פֿון מאַטן (געבן מאַט).

3

5 - גמ

ג ע מ אָ ט ע ט – פֿאַר פֿון מאָטען (וויקלען).

3

ג ע מ א ט ע ר ט – 1. <u>פאר פון</u> <u>מאטערן</u>.

2. וואס באקומט זיך נאך גרויסע אנשטרענגונג, ניט נאטירלעך, געמאכט, געקינצלט. % די לידער זיינען <u>געמאטערטע</u>, אויסגעקליגלטע. דער קאמענטאר זיינער איז א <u>געמאטערטער</u>, לייגט זיך ניט אויפן שכל.

1911 " ליבשאפט איז נאר גוט דאן, אז עס קומט פון דעם
גוטן ווילן..., ניט קיין <u>געמאטערטע</u> ליבע". 12
<u>הרכבי, 1, 34</u>.

1959 " זיינע פאזיטיווע 'געשטאלט=טעאריעס' ברענגט
ער ארויס אין אבסטראקטע, <u>געמאטערטע</u>, פארפלאנטערטע 11
און פארעמלאזע זאצן". <u>ניגער, 9, 137</u>.

1968 " |...| האט ר' צמחס <u>געמאטערטער</u> שמייכל זיך
אויסגעלאשן |...|". <u>גראדע, 7, 409</u>. קאנק

ג ע מ אַ ך I - דער, מצ געמעכער/געמאַכן, פּפּ געמאַך, מצ געמאַכן. 1. גרויסער שיינער בנין. 7

1915 " אַריבער מײַנע גערטנער און געמעכער // די לבֿנה שײַנט". נײַדוס, 1, 5. 26

1929 " און הוליען זיי ווי אין פּריצישע געמעכער". גראַס, 1, 29. 32

1943 " ווינט ווי אַ מאַגנאַט אין פּריצישן געמאַך // מיט שטאַלן, פערד און קאַטש". באַריישאַ, 3, 257. 24

1961 " רייסן די פּלאַקאַטן פון געמאַכן, // כדי מיט דעם זיך צוצודעקן". י. י. שוואַרץ, 5, 186. 38

2. (עלט) ווינאַרט, קאַמער, צימער, (אַפּט געמיינט: גרויס, באַקוועם).

1899 " ער פלעגט זיך אפט פארשליסן אין זיין געמאך,

54 און קיינער האט [ניט] געטארט פאר זיין געזיכט זיך

באוויזן". איבן, שפערלינג, 1, 9.

1936 " פארדעם זונבאל האט ער געמאכט א געצעלט

25 אין זיי, און ער, ווי א חתן, גייט ארויס פון זיין

געמאך". איבן, גראס תהילים, יט - 6.

1957 " א וווינארט פון א בל=חי אין וואלד, א נארע

34 אין דער ערד, א שטיקל געמאך פון צווייגן און בלעטער".

ברוסילאוו, 2, 16.

ᵒ גימאך. מה"ד: gemach.

~~געמאַך II - (עלט) רו, באַקוועמלעכקייט.~~

נאר אין דער פראַזע:

לאזן געמאַך - (עט) לאָזן צו רו, ניט דערקוטשען,
אויפהערן צו רעדן וועגן אַן ענין.

1819 " מיין מזל איז געווען, וואס פריידה איז דר
ביי א גיווען, האט זיא מיך מיט איהר חכמה מציל 72
גיווען. זי האט דעם פריץ גיבעטין ער זאל מיך
גימאך לאזין". פערל, 1, 24.

... " מירל, מירל... לאַז געמאַך... עס איז שוין

21 פֿאַרפֿאַלן, איך האָב שוין מײַנס אָפּגעשפּילט".

פּרץ, 6, 96.

1914 " לאַז געמאַך! וואַניאַ, לאָז צו רו!".

19 שלום=עליכם, 36, 19.

1947 " ווײַסע שטראַלן, פֿלינקע שטיפֿער, // און זיי

37 לאָזן נישט געמאַך". אהרן צייטלין, 5א, 66.

אדער מאַך אדער לאַז געמאַך! – איינס פֿון די ביידע;

11 - גימ

ג ע מ א כ ט – 1. פאר פון מאכן.

2. אדי/אדוו. ניט עכט, ניט נאטירלעך, קינסטלעך,

פאלש. % זיין באוווּנדערן דאס בילד איז געמאכט,

פאקטיש געפעלט עס אים ניט. אויפן פנים ליגט א

געמאכט שמייכעלע, פלומרשט איז ער צופרידן.

1832 " ער זאָל זאָגן תהילים תיכף=ומיד |...| בתכלית

104 און ניט |...| קיין געמאַכטע צעבראָכנקייט".

דוב בער |...|, 2, אות א.

רעד: אויסלייג מאָדערניזירט אין דער אויסג פון 1940.

1895 " |...| דאַ שפּלות, עניות, געמיינע אינטריגעס,

101 מיט געמאַכטן התלהבות אויף אַ שנאַפּס מיט אַ רעטשאַניק".

ליניעצקי, 9, 119.

1904 " מרדכי=נתן שטייט פֿאַר אים מיט אַ געמאַכטן

94 דרך=ארץ, מיט אַ געמלאכהטן רעשפּעקט".

שלום=עליכם, ~~179~~ 107, 179.

1968 " |...| האָט ר' שימחה געענטפֿערט אַן אָפּגעקילטער

קאנק און מיט אַ געמאַכטער תמימות אַ פרעג געטאָן:

'ער איז טאַקע אייַער תלמיד'?". גראַדע, 7, 295.

|| געמאַכטקייט – די, באַ. אייגנשאַפֿט פֿון זײַן געמאַכט,
ב 2.

1911 " לעזט |=לייענט| איר די פּיעסע, פֿאַלט אײַך באַלד
אײַך די געמאַכטקייט פֿון דער גאַנצער אינטריגע". 114
ס. ראַסקין, ~~זש׳ דאָס נײַע לעבן~~, סעפּטעמבער, ז׳ 47. (פֿט׳ 125,)

1958 " דאָס קומט אָבער פֿאַר אויף אַ נאַטירלעכן אופֿן.
עס פֿילט זיך ניט די געמאַכטקייט פֿון אַ טענדענץ". 115
ניגער, 8, 226.

/7 געמאַכטער מענטש – " איינער וואָס ס׳האָט אים
אָפּגעגליקט." ער האָט געקראָגן אַ לײַטישע שטעלע,
ער איז שוין אַ געמאַכטער מענטש". |ב.י. ראָזען, פֿט׳ 90,
~~זש׳ יידישע~~ VI, 3 – 6, ז׳ 62|.

1930 " אין פּעטערבורג געלינגט אים צו פֿאַרבינדן
באַציִונגען מיט אײַנפֿלוסרײַכע ספֿערן און אַ דאַנק 106
דעם באַקומט ער דעם ׳פּאַדריאַד׳ אויסצובויען דעם

"וואַרשעווער" וואָקזאַל, און אַזוי אַרום ווערט ער
דער "געמאַכטער מענטש". ~~וואַרשע,~~ פּעז 85 ב' 1, ז' 4.

1964 " און ווען גאָט העלפֿט אים און ער קען צונויפֿזאַמלען 18 טויזנט דאָלאַר, איז ער אַ "געמאַכטער מענטש" שוין 74
אויף אייביק". ק. גאָלד, ~~צ' פֿאָר~~, פּלור 155, 19/I.

געמאַכטער קאָפּ – אַן אָפּנאַרער, אַ כיטראַק
|סטוטש 363|.

געמאַכטער האָניק – האָניק קינסטלעכער, ניט פֿון בינען.

געמאַכטער פֿאָלד (פֿאַלב) – אַ קנייטש אין אַ מלבוש,
וואָס זעט אויס ווי אַ פֿאַלד.

שווּ: אַ געמאַכטער איז ערגער ווי אַ געבוירענער –
א) געזאָגט וועגן אַן אויפֿגעקומענעם גביר.
ב) וועגן איינעם וואָס מאַכט זיך פֿאַר אַ נאַר.

15 - גרש

<u>גמאכט</u>.ם

2. ←----

1743 " אונ׳ עש וואר דען זעקסטן טאג אין (טבֿת)

דא האט זיך דער <u>גמכטער</u> (משיח) פֿר קלארט אין די א 86

שטאט אזמיר פר אל דש פאלק |...|". <u>שארית ישראל</u>,

<u>דף קב - 2.</u>

א' 15 10

?נ? ם | געמאַכלער | ג מ ח ל י כ א / ג מ א ק ל י ך - אַדי/אַדוו.

דזוו געמעכלער.

... "בלט - גמחליכא, כמ׳ אתנהלה לאט, ל׳ בנחת".

רייכלין 8, רות ג - ז. 125

16 - גרמ

געמ - מ

1743 " דא זיינן פיל, יהודים גוועזן דיא גערן במאקליך

234 קאשט וועלטן האבן, זקנדר ווערקן, דיא גינגן אין

דש הויז אונ' זיינן נוצרים גווארן". שארית ישראל,

דף 3א - 2.

געמאַל - דער. =ן. (דטשמ) מאַן (פֿון א וויַיב).

1873 " ווי גייט עס? וואָס מאַכט איַיער ווערטער

קאנק |=חשובער| געמאַל, הער ביק?". מענדעלע, 1, קאנק 92890.

|| געמאַלין - די, =ס. (דטשמ) פֿרוי (פֿון א מאַן).

1908 " וואָס מאַכט דאָס ווערטע |=חשובע| פֿריַילין?

127 אירע פֿרוי געמאַלין?". מ.לערנער, 1, 7.

ם גימאַלין.

1713 " מיין גימאַלין זליכה |...| קאן זי ניט בייא

182 וואננן דיזי פריידן". מכירת יוסף, 504.

18 - גימ

ג ע מ אָ ל ד ן — פֿאַר פֿון <u>מעלדן</u>.

19 - גוט

געמאָלט – 1. פֿאַר פֿון מאָלן (מיט פֿאַרב).

2. (געמאָלט זיין) מיגלעך זיין.

1819 " אדרבא איך בעט אייך, ווי איזט דאס גימאלט

156 איין מענש זאל אים אידום |=אומעטום| זיין אין

זאל דאס אלצדינג קאנין וויסן". פערל, הקדמה צו

מגלה טמירין".

1866 " קען שוין גריילעך געמאָלט זיין, דאָס די שׂריפֿה

169 |...| איז אויך ניט געווען בדרך נס |...|".

דיק, 26, 10.

1913 – 1916 " עס גיט זיך אויס אַ נאַכט! אַזאַ נאַכט קאָן

157 געמאָלט זיין נאָר שימחת=תורה צו הקפֿות".

שלום=עליכם, 38, 98.

1975 " קאָן דען געמאָלט זיין |...|, אַז באַוועגונג זאל

קאנק זיך לאָזן באַהערשן פֿון רו?". סוצקעווער, 7, 102.

|| געמאלטקייט – די, בא. מיגלעכקייט.

ערשטנס: ביי א מאלער קען אלץ געמאלט זיין – וואָרטשפּיל:
געמאלט (מיט פאַרבן): געמאָלט (מעגלעך).

אין קדושין (מ"ו) שטייט: "הרי שלחן והרי בשר והרי סכין
ואין לנו פה לאכול" פרעגן קינדער: ווי איז דאס
געמאלט? איז דער תירוץ: געמאלט – דאָס זעלבע
וואָרטשפּיל | עלזעט, יידישע מאכלים II, ווארשע, תר"פ.ז' 86|.

ס'קען ניט געמאלט זיין! – אָפּט געניצטע אויסרוף,
געמיינט: ס'איז ניט מיגלעך! ס'קאָן ניט זיין!

ווי איז דאס געמאלט? – אויסרוף פון חידוש, שטוינונג:
ווי קען עס (מיגלעך) זיין?

21 - גימ

געמאָלטס - דאָס, =ן. (שנש) בילד, געמאָלטע זאַך.

1948 " ווי א מזמור זיך געלייגט האָט דאָס געמאָלטס,

129 און דאָס געשניץ האָט אַלע ווײַל געטאָן אַ הייב אים".

מארקיש, 9, 101.

ג ע מ א ל ט ע ר ט – אדי/אדוו. (רעג. קארפּאטארוס)

בנב.

1939 " יידן |...| וווינען צעזייט און צעשפּרייט אין
174 קליינע האַלצערנע שטיבלעך, צווישן די קאַרפּאַטן און
אויף לאַזעס אין די בערג, איינס געקאַלעכט, איינס
געמאַלטערט, איינס פון נאַקעטע העלצער אַליין".
אַפּשאַן, 1, 4.

1968 " עס האָט נישט געפעלט אין די אָרעמע יִשובֿים
175 הײַזער, וועלכע זענען פּארבליבן פון פריִערדיקע
צײַטן, איינס געקאַלעכט, איינס געמאַלטערט, איינס פון
נאַקעטע העלצער אַליין". ש. רוזמאַן, יזב ~~קרפטורס~~ 20
~~מרמורש~~, ז' ל"ה.

רעד: 'געמאַלטערט' צי 'געמאַלטערט'?

23 - ג״א

ג ע מ אַ ל י ע וו ע ט – פֿאַר פֿון מאַליעווען.

3

ג ע מ אַ ל ן — 1. פֿאַר און פֿאַדי פֿון מאָלן (אויף מעל).

1888 " |...| געגעבן אים שמעקן טאַבעקע, איבערגעבערענטע 177
געמאַלענע קאַווע". מענדעלע, 3, 103.

2. (זן) פֿאַר און פֿאַדי פֿון מאָלן (מיט פֿאַרבן).

1954 " נישט מער די כעלעמער ייִדישע אָרנאַמענטיק, די
אַלטע וווײַבערשע שול מיט די געמאַלענע שײַבלעך".
פּ. זיגלבוים, יזב ~~כעלם~~, 10, ז' 478.

1957 " |...| טיילט זיך אויס// דעם מענטשנס האַנט=
געמאַכט און ווײַס געמאַלן הויז". לעיעלעס, 5, 43. קאנק

25 – גע

געמ – .

ג ע מ אָ ל ע כ ץ – דאָס, =ן. אַ געמאָלט בילד, בילדער, רעזולטאַט פֿון מאָלן, דאָס וואָס איז אויסגעמאָלט, מאָלערײַ.

1915 " |...| געמאָלעכץ אויף די ווענט". ראַלניק, 1, 276. 184

1929 " איר האָט דאָ אָפּגעמאָלט זייער אַ שיין בילד מיט דיאַגראַמעס און מיט אַנדערע געמאָלעכצן. אַבטשוק, 1, 112. 189

1948 " |...| אַרונטערגעם שנעלער די |דאָס| געמאָלעכץ – דאָס איז פֿאַרבלענדעניש". סעגאַלאָוויטש, 12, 54. 187

26 - גמ

ג ע מ אָ ל צ ט |ווייכער ל| - פֿאַר פֿון מאַלצן.

27 – גימ

ג ע מ אָ ל ק ן – פֿאַר פֿון מעלקן.

28 - גר״א

ם |געמאָלש| ג י מ א ל ש – דאָס. געמאָלטע זאַך, בילד.

1743 " דארום ראט איך דיר דש דוא זאלשט אויש מאלין

לאזין דיא גשטאלט פון דיא קינדר אויף איין טאביל 128

אונ' שיק עש דארך מיר |...| אונ' זיא שיקט דש

גימאלש |...| צו אנטוניגוס". יוסיפון, 4, דף ק"ז.

29 - גיר

?נ? ג ע מ אַ מ ע ט - אַדי. (שנש). וואָס האָט אַ מאַמע.

1925 " ניט קיין געטאַטעטער,// ניט קיין געמאַמעטער,

געט - 218 // היימען געווען און פּאַרלאָזן" פּעפּער, 1א. 178.

רעד: ניט זיכער אין אויסטייטש.

30 - גמ

ג ע מ אַ מ ק ע ט - פֿאַר פֿון מאַמקען |האַרקאַווי|.

31 - גזמ

[redacted] - געמ

ג ע מ אַ ן – דער, =ן.(איר?) מאַן.

1970 " די קליינע קינדער מוזן האַלטן די קראָם

מיט דער הילף פֿון אַנדערע קרעמערקעס, בעת 191

דאָס ווייַב איז געלעגן אין קימפּעט – ער, דער

געמאַן, איז געזעסן און געלערנט". ב.צ. גאָלדבערג, פּוז 68,

~~צ' טאג~~, XI /21.

רעד: ניט זיכער אין ספּעציפֿיקאַציע און אויסטייַטש,
דאָ נאָר די איינע ציטאַטע.

ג ע מ אַ ן – דאָס/דער, באַ. (שנש) דאָס דויערנדיקע מאַנען.

1945 " איך דו ביסט פֿול מיט טענות און גע‏מאַן,

// איך דו ביסט מיטן סדר=העולם ניט צופֿרידן". 192

ליוויק, 8, 167.

33 - גימ

ג ע מ אַ נ ג ל ט - פֿאַר פֿון מאַנגלען.

34 - לד

ג ע מ אַ נ ד ל ט - אַדי. (שנש) בנב.

1949 " |...| דער באָבעס גוּעמאַנדלט איינִיקל".

שניאור, 11, 70. 199

רעד: צו אַ קליינער קאָנטעקסט, מע זאָל זיך קענען אָנשטויסן וואָס שניאור מיינט מיט דעם

וואָרט: א) וואָס האָט מאַנדלען אין האַלדז?

ב) וואָס מע גיט דעם קינד (עס עסט) מאַנדלען?

ג) וואָס די באָבע זינגט אים וועגן "ראָזשינקעס מיט מאַנדלען"?

35 - גדמ

ג ע מ אָ נ ט – פֿאַר פֿון מאָנען.

36 - גימ

געמ - [redacted].

ג ע מ א נ ט ל ט - אדי/אדור. (שנש) וואס איז אין א מאנטל.

1915 " |...| דער ריכטער שווארץ געמאנטלט".

רויזענבלאט, 1, 296. 203

37 -

ג ע מ אָ נ ט ע ט – פאַר פֿון מאָנטען.

ג ע מ אָ נ ט ע ר - דער, מצ [redacted] געמאָנטע.

דער אָנגעקלאָגטער אין אַ מישפּט, קעגן וועמען

מע שטעלט אַרויס אַ תּביעה, מאָנונג.

1945 " פֿאַר מײַן גאָט וועל איך אַלײן זײַן דער

202 געמאָנטער". באַריישא, 3, 383.

1961 " אין |...| קרימינעלע ענינים, אין וועלכע

206 דער געמאָנטער איז אַ קריסט און דער מאָנער -

אַ ייִד, ווערן זיי באַהאַנדלט |...| לויטן פּוילישן

געזעץ". נ. געלבער, יזב לוצק, ז' 52.

39 - גימ

ג ע מ <u>א</u> נ י ע ט - <u>פֿאר</u> <u>פון</u> <u>מאניען</u>.

גמ-40

געמאָס — דער, |=ן?|. (נש, טערמ׳ געאָמ) בנב.

|טערמינאָלאָגיע געאָמעטריע|...|, ווילנע, 1921,

~~זש׳ די נייע שול~~ פּער 128.

רעד: אין קאַרטל איז דאָ דער רוסישער טערמין
פֿאַר וועלכן דאָס וואָרט איז געשאַפֿן געוואָרן:
размер, וואס מע קען עס פּשוטער טייטשן
׳מאָס׳ אָדער ׳מאָסן׳.

ג ע מ אָ ס ט ן – 1. פֿאַר פֿון מעסטן.

2. אַדי/אַדוו. (וועגן טריט) געלאַסן, ניט=געאײַלט,
ריטמיש.

1913 – 1916 " אירע טריט געמאָסטן, // איר פֿיגור
איז שלאַנק". רייזען, 1, 19. 218

1943 " און יעדער וועט, אין זיך פֿאַרקלערט, מיט אַ
געמאָסטן |געמאָסטענעם| טראָט פֿאַרגאָזן אָט די 220
זינדיקע און אויסגעברענטע שטאָט". אײַנהאָרן, 8, 35.

1968 " הינטערן קאָמענדאַנט האָבן מיט געמאָסטענע
טריט געשפּאַנט בחורים מיט פּירקאַנטיקע פּלייצעס". קאנק
גראַדע, 7, 71.

3. (וועגן אַ קינד) זייער אָפּגעהיט, געקעכלט. |סטוטש 561|.
% ער איז בײַ מיר אַ געמאָסטענער, פֿון דרײַ איינער
געבליבן.

42 – 1½

|| גע**מ**אָסטנקייט – גלייכמאָסיקייט, ריטמישקייט.

1955 " אַז פּאָעזיע פאַרמאָגט אַ באַשטימטן ריטעם און

227 גע**מ**אָסטנקייט – וועגן דעם גיט זיך אָפּ אַ חשבון

יעדער לייענער". קאַזדאַן, ז״ש׳ [ייִשפּ] פּרזו 90, נ״XV – 2, ז״33.

1959 " אין פּרישמאַנס שרײַבן איז דאָ די גע**מ**אָסטנקייט

226 פון אַרכיטעקטור". ניגער, 9, 350.

// ווי געמאָסטן [וואַר: גלײַך ווי געמאָסטן] – אַקוראַט,

ן ייער פּאַסיק, צוגעפּאַסט.

1916 " דאָס איז פאַר אונדז די ריכטיקע באַנעס.

קאנק גלײַך ווי געמאָסטן". שלום=עליכם, 30, 196.

ניט אויף מיר געמאָסטן – דזוו ניט פאַר מיר געדאַכט,

(געזאָגט וועגן עמעצער שעלט).

געוווגן און געמאָסטן – גוט באַקלערט, באַטראַכט פון

אַלע אַספּעקטן.

1955 " אויף אַשם פּראַזע קאָן מען זאָגן, אַז זי איז

224 אויף אַן אמת געמאַסטן און געוויגן". קאַזדאַן.

כּוּר 90,

~~דש׳ רישפּ.~~ נ׳ XV - 2, ז׳ 46.

1968 " ער האָט אין געדאַנק געוויגן און געמאַסטן,

קאַנק צי ער דאַרף מיטן ייִד ריידן |...|". גראַדע, 63,7.

□ גימאַסטן.

4. געציילט, קנאַפּ, ווינציק.

1744 " |...| בישט אַך דיא זייטן פון דיין הויז

216 מיט גימאַסטני טאַגן, דען וואַן דיא צייט קומט

44 – גמ

ג ע מ אָ ס ט ע ט (ז י ך) – פֿאַר פֿון מאָסטען (זיך).

45 -

ג ע מ אָ צ ע וו ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>מאָצעווען</u>.

46 –

(?נ?) ג ע מ <u>א</u> צ ע ט – <u>פאר פון</u> <u>מאצען</u> (?נ?).

47 - מע

ג ע מ אַ ר אַ ט ש ע ט - <u>פֿאַר פֿון</u> <u>מאַראַטשען</u>.

48 – עמ'

ג ע מ אָ ר ד – דאס/דער, בא. 1. (עלט) קרבן פֿון
מאָרד, דער ווען מען מאָרדעט.

1851 " גאט וועט דיר |=דיך| געבן געמאָרד פֿאַר דיינע
פֿיינט". איבן, חומש עם עברי=טייטש, דברים, כח –כה. 237
|תרגום יהואש: יתנק ה' נגף לפני אויביך –
גאָט וועט דיך געבן א געשלאָגענעם פֿאַר דײַנע פֿײַנט.|

2. (שנש?) מערדערײַ, הריגה.

49 - גמר

ג ע מ אָ ר ד (ע) ט - פאַר פֿון מאָרדן.

50 –

ג ע מ אָ ר ד ע וו ע ט – פֿאַר פֿון מאַרדעווען.

ג ע מ אַ ר ו ד ז ש ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>מאַרודזשען</u>.

געמאַרמערט - אַדי/אַדוו. באַדעקט מיט מאַרמאָר (מערמלשטיין); מאַרמאָרנע.

1885 " די גרויסע שול מיט די געמאַרמערטע |...| ווענט און קאָלאָנעס, מיט דעם געשניצטן |...| 245

74

ארון=קודש". א.י. בוכבינדער, ~~צ׳ ייפאַל~~, נ׳ 21, ז׳314.

53 - נ״ג

ג ע מ אָ ר ע ט – פֿאַר פֿון מאָרען.

54 - גמר

ג.ע מ אָ ר ק - דאס, =ן/געמערק. 1. (עלט) גרענעץ.

1851 " דו טארסט ניט אוועקרוקן דעם געמארק פון

דיין חבר אין זיין פעלד ארײַן כדי דיין פעלד זאל 277

ברייטער ווערן". איבן, חומש מיט עברי=טײַטש,

דברים, יט - יד.

באמ: אָרטאָגראַפיע מאָדערניזירט דורכן אויסשרײַבער.

1922 " מיר'ן אויף וועג און שטעג בלאָנדזשען,

מיר'ן אַן גרעניצן און געמערק זיך שטרויכלען". 261

י.י. זינגער, 1א, 50.

1941 " אויף די געמארקן זיצט בת=ציון, ווי אַ זונה".

פֿיינבערג, 3, 14. 268

2. (עלט) שטח, געגנט אין באַשטימטע גרענעצן.

1849 " און זאָלסט אונדז פֿלאַנצן אין אונדזער געמאַרק,

דאָרט וועלן מיר מקריב זיין פֿאַר די קרבנות". 265

הנובר, 1, 38.

באַמ: אָרטאָגראַפֿיע מאָדערניזירט דורכן אויסשרייבער.

1872 " אַלע די שטיין |=שטיינער| די דאָ זיינען

פֿריער געוועזן אין דיין געמאַרק, די זאָלן זיין 278

אַצינדערט אבנים טובות". צאינה וראינה, 3,

הפטורת נח.

1931 " האט דער פֿירשט דעריבער אַלע פֿריזירער

פֿון זיין געמאַרק פֿאַרטריבן". ז. שפּירא, 66,1. 251

1941 " און אַלע ביימער, וואס אויפֿן פֿעלד, וואָס אין
זיין גאנצן געמארק רונד אַרום". תרגום, יהואש, 284
בראשית, כג - 17.

1968 " |...| ווען ס'איז עפּעס פֿויל, נישט בלויז
אין דענעמארק, נאַר אויך אין אונדזער אייגענעם 249
געמארק". מאַניק, 3, 21.

3. מאַרק.

1972 " מען האָט זיי ברייט אויסגעשטעלט אין די
שטעטלעך אויף די געמארקן און זיי געפּרוּווט פּאַרקויפֿן 258
פֿאַר בחצי=חינם". טענענבוים, ~~זש' אונזער צייט~~, פֿאָרו 4
נ' אקטאבער=דעצעמבער, ז' 161.

> רעד: כ'מיין אַז טענענבוים האָט דאַ געניצט דאָס
> וואָרט ניט קאַרעקט... כ'האָב קיין מאָל ניט
> געהערט מע זאָל זאָגן אויף א מאַרק "געמארק"....

ם <u>גימארק/גימערק</u>.

1. ←----

1676 " איך מסכת אבות זאגט רבי עקיבא (סיג לחכמה

273 שתיקה) דז איז טייטש איין <u>גימערק</u> צו די קלוגהייט

איז שווייגן". <u>ברנט שפיגל, פרק מז</u>.

1744 " אבר דש ברייטי ווייטי הערץ פון דער פֿר

266 שטענטיגן מאן דז הט קיין ענד אדר <u>גימארקן</u>".

<u>בחינת עולם, 1, ג – 1</u>.

2. ←----

1679 " וואו דוא דיך אביר ווייגירשט צו לאזין

252 |די ייגן| ציהן זיך, זוא וויל איך אלי דייני

<u>גימארקין</u> מיט פרעש פלאגין". <u>בליץ, שמות, ז – כז</u>.

1723 " זיא קונן נישט אנדרש אלז דאז זי שטין איך איר,

275 <u>גימערק</u> אונ' לובן הקב"ה". <u>לב טוב, 2, דף א – ו</u>.

58 - גזמ

ג ע מ אַ ר ק ט - פאַר פון מאַרקן.

ג ע מ אַ ר ק ן - טרוו. (עלט) אָפּמאַרקירן/מאַכן אַ גרענעץ,
אָפּגרענעצן, אָנצייכענען אַ גרענעץ |סטוטש 144|.

□

גימערקן.

1610 "אונ׳ ער זאגט משה צו גאט ניט עש טאר דש
פאלק צו אויף גין אויף בערג סיני ווען דוא הושט 297
פֿר וויארט אן אונש צו זאגן גימערק דען בערג אונ׳
צו זאלשט הייליגן אין". טײַטש=חומש, שמות, יט - כג.

1713 " זיא ווארן גמרקט גרינגז הרום צוהר סיני פון
זיינם זייטן". מחזור, 1, דף קנא - 2. 296

רעד: דאַרף מען לייענען "געמערק" אָדער"געמאַרק"?

געמ – [redacted].

?נ?   ג ע מ אַ ר ש ט ש ע ט/ג ע מ אָ ר ש ט ש ע ט – אדי/אדוו.

(סלאוו, נא) גערונצלט, געקנייטשט.

P: marszczyć; Uk: морщити.

1885 " |...| דער אַלטיטשקער איז שוין געווען שטאַרק

302 איינגעבויגן, |...| און דאס פּנים שטאַרק געמאַרשטשעט".

פּלוג 74

י. ברייננסקי, ~~צייטפאל~~, נ׳ 13, ז׳ 196.

(ג ע)מ אַ ר ש י ר ט — פֿאַר פֿון מאַרשירן.

62 - גלא

געמאַשטשעט (זיך) - פֿאַר פֿון מאַשטשען (זיך).

ג ע מ <u>א</u> ש מ ע ט – <u>אדי/אַדוו</u>. קאַליגראַפירט. (<u>עלט?</u>)

שיין געשריבן. געמאַשמעטע אותיות|<u>סטוטש 377</u>|.

2 o ז=

ג ע מ ב - דער, ~~געמבעס?~~. בנב.

... " אוועק איז ער פאַזע וואַלד און פֿאַזע פעלד,

305 מיטן בריטן פֿרייַען וועג - דעם אָפענעם געמב

פֿון דער וועלט". קאַציזנע, 2, 81.

1945 " צעפּראַדען דעם געמב // און צעבראַסטען ס'וואָרט".

306 לוצקי, 2, 98.

רעד: זאָל ס'זיַין דוו געמבע?!

65 – גרין

[redacted] – גרין

?ג? ג ע מ ב אַ צ ק ע – אַדי. (פֿטמ) וואָס האָט אַ גרויסע
געמבע (מויל), דאָ: באַריידעוודיק, פּיסקאַטע.

1864 " פֿאַר יום=כּיפּור איז |...| די זאָגערקע קראַנק
געוואָרן, נו, האָט זי פּחד געהאַט, מען וועט נעמען
אָן אַנדערע אַנשטאָט איר, וואָס יענע איז מער געמבאַצקע
אַלס זי"; דיק, 13, 8 – 9.

66 - גי״מ

ג ע מ ב י ק - אַדי. (שנש) פֿון דער געמבע, טיף, "קלינגענדיק".

1956 " דונערט ער אַרונטער // מיט דער געמביקער שטים זײַנער". גלאַטשטיין, 1, 273. 309

ג ע מ ב ל(ע ן – אוטדו. (אמ) שפּילן אין אזאַרטשפּילן,
אויף געלט.

1914 " ווער געמבלט טאָג און נאַכט? // פֿון שיכּורן
ווער טראַכט?". ראקאוו, 1, 8. 312

1961 " כ׳האָב געמיינט, אַז נאָך דער חתונה וועט ער זיך
סטאַטקעווען און אופֿהערן צו געמבלען". ש. ווינצער. 315
כ״ו 155,
צ׳ פאר, XI/12.

|| געמבליארניע – די, =ס. |סטוטש 516| .אַרט וווּ מע
שפּילט אין אזאַרטשפּילן.

געמבלינג – |דאָס?| באַ.(אַמ) דאָס שפּילן אין אַזאַרטשפּילן.

1966 " די יעניקע פּינצטערע עלעמענטן, וואָס לעבן פֿון
(פּנים 69
311 זנות, געמבלינג |...|". א. בלוישטיין, ~~צ' טמז~~, I–8.

געמבלער – דער, =ס. (אַמ) אַן אַזאַרט=שפּילער, דער
וואָס שפּילט כּסדר אויף געלט.

1910 " ווען דו שטעלסט אײַן אַ סענט אויף אַ קאָרט,
320 ביסטו אַ שוטה. און ווען דו שטעלסט אַ דאָלאַר –
ביסטו אַ געמבלער". ראָזענפֿעלד, 6, 35.

1926 –1950 " אַ מאַן |...| וואָס זײַן עבֿודה איז צו
318 ווײַלן מיידלעך, פֿטרן טעג און נעכט צוליב אַ קוש,
איז בײַ מיר ערגער ווי אַ מאַן אַ געמבלער".
אָפּאַטאָשו, 7, 176.

1956 " זי איז חושד, אַז ער איז פּשוט אַ געמבלער,
(פּנים 38
319 שפּילט אויף פֿערדלעך |...|". ש.מילער, ~~זש' גק~~, נ"25, ז"220.

געמבלערײַ – דאָס/דג. באַ. דאָס פֿאַרנעמען זיך מיט ~~א~~
אַזאַרטשפּילן.

1961 " |...| ער וועט אָוועקוואַרפֿן די געמבלערײַ
323 און זיך נעמען צו אַן אַנדער פּרנסה". ש. וויניצער,
פּנים 155
~~צ' פּאר~~, XI /12.

געמבלעריש – אַדי/אַדוו. [סטוטש 540 (פֿון) אַ געמבלער.

69 ~~71~~ - גימל

געמבע - די, =ס, פּפּ גאמבע. 1. אונטערשטער טייל פון פּנים ביי א מענטשן; באָרד. % ער האָט אַ ברייט פּנים מיט אַ בולטער געמבע. ס'וואקסן אים שוין האָר אויף דער געמבע.

1911 " יענע מיט רויטע נעז, מיט געמבעס, פון דער גוטער קאָמאַנדע". מענדעלע, 9, קאנק 1297750.

קאנק

68

1930 " |...| ראַזירטע געמבעס, געפּודערטע ווײַבער,
338 זאַטע, פֿײַן אָנגעטאָן". איינהארן, 7, 41.

1938 " די ווײַבער שאָקלען פֿרום מיט די שפּיציקע
359 געמבעלעך". י.י. זינגער, 7, 122.

2. (שפּאָסיק אָדער פֿעיאָ) מויל; פּיסק. % עפֿענען אַ געמבע.
פֿון איר געמבע האָבן זיך אַ שאָט געטאָן קללות און
זידלערײַען.

1886 " און 'חברה' עפֿענען אױף די געמבעס און מען
329 זינגט צוזאַמען". שלום-עליכם, קינדער-שפּיל, ז' 114.

3. מאָרדע, פּיסק בײַ בעלי-חיים.

1975 " |...| זײַנע |דעם אָקס'| פּאָדערשטע פֿיס, אַרויף
קאנק ביז צו דער געמבע, פֿלאַקערן ווי אונטערגעצונדן
ווילדגראָז". סוצקעווער, 7, 30.

4. (פֿיג) שטים, קול (ס'רובֿ וועגן אַ שטאַרקער באַסאָווע
שטים).

1888 " לייזער=יאַנקל זעצט ווערטער, צעגיסט זיך |...|
אין שטייגער, איבערגײַיענדיק פֿון דער געמבע אין 336
אַ בײַקול". מענדעלע, 3, 57.

1901 " נח דער שווייצאַר |...| איז אַרויפֿגעשפּרונגען
אויף אַ בענקל און האָט זיך אָנגערופֿן צום פּובליקום 326
אויף אַ געמבע". שלום=עליכם, 24, 111.

1964 " |...| הייבט אָן אויף דער געמבע אירער צו
שלײַדערן מיט רופֿערײַען". י. קאַפּלאַן, 1, 38. 333

|| גע́מבענע – אַדי. (ווי) פֿון אַ געמבע, ב 4.

1938 " טוביה דעם 'קאַפּעליע=מײַסטערס' 'הילכער'
האָט מיט זײַן געמבענער באַריטאָן=שטימע איבערגעשטיגן 360
אַלעמענס |...|". בונין, 1.

גימ - 70

געם -

א געמבע פון א לייב - זייער א שטארקע באסאווע שטים.

א געמבע אויף שרויפן - (פעיא) וועגן איינעם וואס קאן א סך און שיין רעדן.

73 - גימ

ג ע מ ב ק ע - די, =ס. ס'רוב איז פּקפּ דאָס געמבקעלע.

(לאָקל, קעלצער געגנט) "דאָס דאַרע שפּיצל פֿון ברויט

אָדער חלה" |קטוו, י. בריקס|.

74 - גימ

געם -

?נ?   ג ע מ ו ז - דער, בא. (עלט) דער מוז, דער חוב |?|.

[צינחיב אַזאָ] "דער גימוס פון דער שכינה איז צוא שטראפין די

צדיקים אויף דער וועלט, כדי זיי זאלין ירשענען 427

יענע וועלט". קב הישר, 6.

רעד: דעם אויסטייטש גיב איך (מיט אַ ספק...) לויט
אַ פירוש אויפֿן קאַרטל, לויטן אויסלייג איז די
אויסגאַבע פון "קב הישר" ערגעץ פון אָנהייב 19טן י"ה.

75 – גד״מ

ג ע מ ו ז ט – פאר פון מוזן.

76 - גימ

ג ע מ ו ז ע - די, =ס. בנב.

1951 " אפשר איז דאָס אַ ליגן, וואָס די פֿויערים זאָגן, אַז מען האָט אַלע ייִדן פֿון געטאָ אַוועקגעפֿירט אויף אַ 'געמוזע'". עלבערג, 1, 172.

רעד: מע וואָלט געדאַרפֿט זען אין בוך אַ ברייטערן קאָנטעקסט. ס'קען זיין, אַז ס'מיינט אַ טראַנספּאָרטקמיטל.

77 – גימ

ג ע מ ו ט ו ו י ל י ק ט – פֿאר פֿון מוטוויליקן |הארקאווי|.

ג ע מ ו ט י ק ט – פֿאַר פֿון מוטיקן.

ג ע מ ו ט ל ט - פֿאַר פֿון מוטלען.

80 – [illegible]

?נ? ג ע מ ו ט ש ע ט – (רוס, נא) 1. פֿאַר פֿון מוטשען.

2. אדי. ~~רוס, נא~~ ניט עכט, ניט נאַטירלעך, קינסטלעך,

געמאַכט.

1863 " |...| זיי |די מלוכות| שטעלן זיך דורך זייער

369 געמוטשעטע חשבונות קעגן די גרעסטע פֿאָדערונגען פֿון

די פֿעלקער |...|". ~~צ׳ קמ~~ פֿרו 177, נ׳ 39, ז׳ 610.

1948 " זילבערט האָט בלויז |...| אַ געמוטשעטן

367 שמייכל געטאָן". פֿאַליקמאַן, 2.

81 - גד״א

[redacted] - געמ

ג ע מ ו י א ט - באַדרענגט. מהד: gemuot.

רעד: דעם טײַטש און די עטימאָלאָגיע גיב איך לויט דעם קאַרטל. לויטן ציטאַט איז עס אַ פּאַרטיציפּ פֿון "מויאן".

15/4 " זי הלטן בל̈ט אונזר אַײ דש הוט מיך גימויאט
ויל". מגילה=ל״ד, שורה 453. 483

82 — גים

■ |געמויז| ג י מ ו ז – בנב. |דזוו גימוזיק/גימוזיכט?|.

1713 " ער גדאכט זיינר גנאד אונ' זיין ווארהייט אונ'

אונ' מאכט פרייא מיך אונ' ער בראכט מיך אויף 371

איש ליים אונ' גימוז". מחזור, 1, דף קצ – 1.

... " פֿר דען הערן דר דיא ערד בישאפן הוט, פאר דען

גאט פון (יעקב) דער דען שטארקן פעלזן פר קערט צו א/371

גימוז וואשר". דצוו, מד – 1.

רעד: הי טײַטשט: ההפכי הצור אגם מים = וואָס פֿאַרקערט דעם פֿעלדז אין

טײַך וואַסער. מיינט גימוז = "אַ טײַך, אַ אָזיערע" צי סתּם = "וואַסער"?

זען אויך די ווײַטערדיקע ווערטער: גימוזיק, גמוזיכט.

82|1

געמויזיכט - דאס, | =ן?|. (עלט) אַ וואַסער=

אײַנזאַמלונג, אַ געמויזעכץ, ב"2.

1843 " אייך משל איז צו אייך מענש דר ברימט זיך,

איך אונטר שטיי מיך צו לויפין דריי מייל פר די 383

פערד וועך זיי שטארק לויפן איך וואשער, צווישן

זאנד און גמויזיכט". אהרן מטריביש, 1, דף 22 – ו|?|.

גימוזיכט/גימוזיך.

רעד: זעך אויך באַמערקונג צו"גימוז".

1626: "אויב עש קאן גרוש ווערן (גומא) פּימסן

(בלא ביצה) אך גמגזיכט |...|". ס' המגיד,1,איוב,ח – יא. 372

|יהואש טייטשט: בלא ביצה = אן א זומפּ|.

83 - גי״מ

געמויזעכץ - דאס, =ן/=ער. פּפּ |?| געמייזעכץ.

1. אַ זומפּ, אַ נאַסע לאַנקע. % דער באַטשאַן כאַפּט
זשאַבעס אין געמויזעכץ.

... "אַ מאָל איז זיך געווען אַ געמויזעכץ, עס איז
292/293 געשטאַנען אַפּאַרט |=אָן אַ זײַט|, אָפּגעטיילט פון דער
לאַנקע, ווו בהמות האָבן זיך געפּאַשעט". פּרץ, 6, 283.

1903 "אַ מין קאַמיש, וואָס וואַקסט בײַ אונדז אויף
707 יענער זײַט טײַך אין געמייזעכץ". שלום=עליכם,
20, 145.

1910 "עטלעכע גענדז און הינער האָבן זיך געפּיטערט
394 אין דעם גרינעם געמויזעכץ בײַם כוטאָר". פּרוג, 3,105.

1959 "|...| אַפילו די פּרעש אין געמויזעכץ האָבן
קאנק אײַנגענומען שטומעניש". באַשעוויס, ציט׳ 6, 30.

2. (עלט) אַ וואַסער=אײַנזאַמלונג בכלל (אָזערע וכדומה)
1832 "ביט מיר טוא דיינע פיינט צו איין ארב פון
391 גימוזיכץ וואשר". איבז, מחזור, 2, דף פו/א.
|אין אָריגינאַל: "...אגמי מים"|.

84

געמ - [redacted] •

1848 " דוא גאט וואש דיא האסט פארקערט דעם שטיין צו
זיין גימוזיכץ פון וואסר". איבז, מחזור, 3. 382
(יוצר ליום שביעי של פסח).

1941 " שטרעק אויס דיין האַנט אויף די וואַסערן פון
מצרים |...| און אויף זייערע געמויזעכצן". 386
תרגום יהואש, שמות, ז - 19.

3. (פיג)אומרייגע פוילנדיקע סביבה, מאַראַלישער זומפ.
% ער שטרעבט אַרויסצוקריגן זיך פון בירגערלעכן
געמויזעכץ.

1931 - 1935 " |...| אַרומגעקוקט זיך מיט טיפן ביטול
אויף דעם קוסטאַרישן געמויזעכץ |...|". מ. קולבאַק,
9/8, 107.

1973 "|...| אַרויסשלעפן די גאַנצע וועלט, דאָס גאַנצע
פאַלק, פון געמויזעכץ, קאָן מען נישט". א.י. העשל, 387
~~משיח אליק~~, ר"ה =נומער.

געמויזעכצדיק – אדי/אדוו. (שנש) זומפּיק, בלאָטיק.

(פור 122)

י. מאַרק, ~~דש׳ נייע ווערגן~~, ריגע, 1927.

מאַכן אַ געמויזעכץ פֿון עמעצן – (לאַקל, סאַניק)

שטאַרק צעשלאָגן, צעבלוטיקן עמעצן.

א' 85

68

גמויער - דאָס, בא. 1. דאָס מויערן, די מויערונג

|פֿינקעל, 1, 28, טערמין פאר דעם רוסישן| кладка . 399

2. עפּעס וואָס איז געמויערט (א וואַנט אע)

1932 " מע דאַרף עס נעמען אין אַכט און זען, אַז דאָס

גמויער זאָל |...| קענען בבישטיין דער שעדלעכער 400

ווירקונג פֿונעם שלאַק". פֿרומין, 1, 30.

1946 " |...| באַריקאַדע פֿון שטיין און געמויער".

אַש, 15, 181. 398

3. (שנש) אַ געמויערטער בנין.

1969 " דאָס מכּפּלהדיקע הויז, אַ שטיינערן געמויער,

מיט געבלאַנקטע סיווע ווענט |...|". האַגער, 21,2. 407

4. (שנש) אַ סך געמויערטע בנינים.

1949 " |...| האָט אַלעקסאַנדריע זיך פֿונאַנדערגעוויקלט,

ווי אַ ווײַס שוימבילד פֿון אַרכיטעקטור און געמויער". 397

י. י. טרונק, 7, 238.

ג ע מ ו י ע ר ט - 1. פֿאַר פֿון מויערן.

2. געבויט פֿון ציגל, שטיין, בעטאָן=בלאָקן (להיפּוך צו געבויטע פֿון האָלץ). % געמויערט הויז. געמויערטע וואַנט. געמויערטער בנין.

88 - גימ

458 ?נ? ג ע מ ו ל - דער, =ן. (באַט) בנבב.

רעד: חוץ דעם אַנווייז "באַטאַניק" איז מער גאַרנישטאַ
אויפֿן קאַרטל...

89 - גרש

ג ע מ ו ל י ע ט - <u>פֿאַר פון</u> <u>מוליען</u>.

90 - גמ

ג (ע) מ ו ל י ר ט - פאר פון מולירן. (?נ?).

(?נ?)

?ג? ג ע מ ו ל כ ט |געמוילעכט| - אַדי. געשמוגלט, דורכגעפֿירט

.422 ווי קאָנטראַבאַנדע. % געמולכטע סחורה |עלזעט,40,2|.

רעד: ביַי סטוטשקאָווין (482) איז דאָ דער ווערב "מולכן" , איז אפֿשר ניט נייטיק אויסצוטיילן באַזונדער דעם אַדיעקטיוו.

ג ע מ ו מ ט - אדי/אדור, סטוטש 420. וואס האט א מום,
א דעפעקט. % דער בחור איז ארויס פון דער מלחמה
א געמומטער, מיט א האנט ווינציקער.

93 - גער

געמ - [redacted].

ג ע מ ו מ ל - דאס/דער, בא. |סטוטש 278|. דאס

מומלען, מומלערײַ.

ג ע מ ו מ ל ט – פֿאַר פֿון מומלען.

ג ע מ ו נ ט ע ר ט – <u>פֿאַר פֿון מונטערן</u>.

ג ע מ ו נ ק ל – דאס/דער, באַ|סטוטש 278|. דאָס מונקלען,

מונקלערײַ.

ג ע מ ו ס ט ע ר ט - אַדי/אַדוו. (וועגן שטאָפֿן)
וואָס איז מיט מוסטערן (אוזאָרן), ניט גלאַט, מיט איין קאָליר. % די פֿויערטעס האָבן ליב געמוסטערטע קליידעלעך, מיט בלימעלעך, פּינטעלעך אָדער קעסטעלעך.

98 – גמ

(?נ?)

ג ע מ ו ס י ר ט – פֿאר פֿון מוסירן. (?נ?).

99 - גיר

ג ע מ ו ס ק ל ט - אַדי/אַדוו. 1. וואָס האָט שטאַרקע מוסקלען. % דער באָקסער איז אַ הויכער און געמוסקלטער חבֿרה=מאַן.

2. (שנש, פֿיג) שטאַרק, קרעפֿטיק, מיט גבֿורה.

1949 " געזען האָב איך שטעט // אין געמוסקלטן פֿייער". סוצקעווער, 4, 67.

431

ג ע מ ו ס ר ט |געמוסערט| - פֿאר פון מוסרן.

ג ע מ ו פ ט - פאר פון מופן.

102 - גזם

ג ע מ ו ק ע ט - <u>פֿאַר פֿון מוקען</u>.

ג ע מ ו ר מ ל - דאָס/דער, בא. דאָס דויערנדיקע
מורמלען.

1919 " פֿון צײַט צו צײַט ברענגט דער ווינט צו טראָגן
דעם ווײַטן געמורמל פֿון טײַך". הירשביין, 1ב, 59. 435

געם - [redacted].

1973 " דער מוח באַנעמט ניט דעם געמורמל פֿון די
ליפּן". אליצקי, 5, 231. 436

|| געמורמלערײַ - דאָס, =ען. דזוו דפֿוו.

ג ע מ ו ר מ ל ט – פֿאַר פֿון מורמלען.

(גע) מושטירט – פֿאַר פֿון מושטירן.

ג ע מ ז - ----← **געמזע.**

ג ע מ ז אָ ו ר ע – <---- **געמזן** (דאָס).

107 – גיי

ג ע מ ז י ק ט |געמאַזיקט| – פֿאַר פֿון מזיקן.

ג ע מ ז ן - אדי, וואס איז פון געמז(ע), געמאַכט

פון געמז(ע). געמזענע לעדער. דער געמזענער שוך.

1936 " איך די בגידישע יינגלעך און חתן=בחורים

|...| איך די געמזענע שטיוועלעך |...| האָבן געלעבט 481

אַ גוטן טאָג". י. י. זינגער, 6, 87.

1968 " געווים טראָגט ער אַ טײַערן סורדוט און

געמזענע קאַמאַשן". גראַדע, 7, 203. קאנק

109 - גמז

געמזע - די, =ס, פּפּ געמזן, =ן. 1. באַרגציג

(ווסנ *Rupicapra*)% די געמזע שפּרינגט פּלינק

איבער די פעלדזן.

1829 " זמר - געמזן". איבן, חמשה חומשי תורה,1,קיג-2,

דברים, יד-ה|. 451

1950|?| " געמזע, דאָס איז די ווילדע גרויסע,

שנעל לויפֿנדיקע באַרגציג, וואָס געווײנטלעך מיינט 465

מען, אַז דאָס זענען די "יעלים". פּיעטרושקאַ,

כלאים, א - ו.

2. ווייכע שיין אויסגעארבעטע לעדער פון ציגן.

1930 " מינים לעדער: דער כראָם; די <u>געמזע</u> |...|".

פער 162

<u>ש. ווינטער, ~~זב פש II~~, ז' 416.</u> 473

1969 " יוכט, כראָם, שעווראַ און געמזע". <u>קאציזנע, 2, 131</u>. 467

<u>געמזבאק</u> – דער, =~ בעק. <u>דזוו</u> <u>געמזן</u>, <u>ב 1</u>.

0 <u>געמזע=לעדער</u> – <u>די, בא.</u> דינע, ווייכע, פיין אויסגעארבעטע לעדער.

1974 " ער טראַכט: איז עס דען מעגלעך? אַפילו די
דייטשן וועלן נישט אויסקוילען מיליאָנען מענטשן 469
און מאַכן פון זייער הויט געמזע=לעדער".
<u>עלבערג, 2, 132</u>.

◻ <u>גיין שיקן אויף געמזע</u> – (<u>שבל</u>) גיין/ שיקן צום
טויט [פת 87, 90].

1974 " מען האָט אַלע ייִדן אַוועקגעשיקט 'אויף געמזע',

איצט פֿאַרברענט מען זייערע הײַזער". עלבערג, 2, 47. 463

ם געמז/געמשא.

-----> 1.

... " וזמר – אונ' איין געמשא". רייכלין 8, דברים, יג-ה.

|יהואש טײַטש: א באַרגשעפּס|. 453

1610 " דיז דש ויך דש איר זולט עשן איין אוקש איין

לאם |...| און איין געמז". טײַטש=חומש, דברים, יד-ה. 452

ג ע מ י א ו ס ט |געמיעס| (ז י ך) - פֿאר פֿון מיאוסן (זיך).

ג ע מ י א ו ק ע ט - פאר פון מיאוקען.

ג ע מ י א ט ש ע ט – פאר פון מיאטשען |הארקאווי|.

ג ע מ י ג ל ט - פֿאַר פֿון מיגלען.

116 – [illegible]

ג ע מ י ד ט(ז י ך) – <u>פֿאר פון מידן(זיך)</u> |<u>הארקאווי</u>|.

117 - גמז

געם - [redacted].

□ ג ע מ י ז - דער. בנב. | געמויזעכץ, ב 2?|.

?נ? 1668 " אונ' ער זאנט זייני שארן צו דעם גימיז

485 דיז ליימן אונ' ער ליס פאנגן דיא מאנן אונ'

דיא פֿפֿערד דיא ער האט גיזאנט מלוק". יוסיפון,2,דף קסב.

ג ע מ י ז ו ג ט – אדי. (שנש) געמישט, אויסגעמישט
(פֿון העברעישן אויסדרוק "מיזוג גלויות").

1965 " ערב די וואַלן אין 1959 זענען פֿאַרגעקומען '[illegible]
'אומרועען', פּראָטעסטן מצד די ניט=געמיזוגטע, 486
די מיזרח=ייִדן, וואָס האָבן געהאַט קריוודעס צו די
מערב=ייִדן, וועלכע קאָנטראָלירן די מלוכה".
ב.צ. גאָלדבערג, ~~צ' טמז,~~ V /2.

119 - גרמ

ג ע מ י ז ע – די, (דטשמ) פולל/פֿאַר גרינסן;
גרינוואַרג.

1886 " די געמיזע (גרינצייַג) = גערטן [טעקסט גאָרטן=
גערטנער] זענען שוין פֿאַרזייט און פֿאַרפּלאַנצט". פּ"ו 119, 74, 492
צ' ריפּאַל, נ' 18, ז' 287.

1908 " ווייַס פּליש, געקאַכט פּליש, |...| געמיזע,
וואָס האָט קיין מעלשטאָף, איז ערלויבט צו עסן". 495
איבן, דער אוצר פֿון געזונט און לעבן, ז' 30.

1970 " די דאַרפֿסגייער פֿלעגן אַנקויפֿן לאַנדווירטשאַפֿטלעכע
פּראָדוקטן, ווי צ"ב פּוטער, קעז, געמיזע, קאַרטאָפֿל, 489
אויפּס און אַנדערע". א. פּייַבלוביץ, ייזב זלאָטשעוו, ז' 30.

0 געמיזע=גאָרטן – דער, ~ גערטנער. (דטשמ) גאָרטן
פֿון גרינסן.

1900 " געוויינלעך מאַכט מען סעדער און אַגאַראַדן

(געמיזע=גערטנער) נעבן נייע אָדער ניט לאַנג געבויטע 497

הײזער". וועלער, 1, 8.

1968 " ביים שפּיטאַל איז געווען אַ געמיזע=גאָרטן,

וואָס איז פֿאַרגרעסערט געוואָרן, כדי צו לינדערן אַ 496

ביסל דעם הונגער". ב. ארענשטיין. יזכ ~~אשוואצק~~, ז' 845.

ג ע מ ׳ י ט - <u>דאָס, =ער</u>. דער כּלל פֿון געפֿילן און
געדאַנקען וואָס באַהערשן אַ מענטשן אין אַ געוויסן
מאָמענט, סיטואַציע, זײַן פּסיכישער מצב; שטימונג.
פֿרײלעך/טרויעריק <u>געמיט</u>. פֿון דער לוויה זײַנען
אַלע אַוועקגעגאַנגען מיט אַ צעוויייטיקטן <u>געמיט</u>.
די שטורמישע געשעענישן האָבן אויפֿגערודערט אַלעמענס
<u>געמיטער</u>. באַרויִקן די <u>געמיטער</u>. מע האָט קוים
געקענט אײַנשטילן די <u>געמיטער</u> פֿון עולם אויפֿן מיטינג.

1814 " איין אופני שטאט אָן אמויר אזוי איז אמענטש
וואס האט קיין צום נישט צו זיין גמיט". 498
<u>איבן לעפּין, משלי כה - 28</u>.

1864 " |...| אויגן אין וועלכע עס האָט זיך אָפּגעשפּיגלט
איר פֿינצטער <u>געמיט</u>". <u>מענדעלע, 12, 130</u>. 498/א

1911 " אַז אַלע אונדזערע שונאים זאָל אָנקומען אַזאַ
שווערקייט אויף די <u>געמיטער</u>, ווי מיר נאָך דעם גאַנצן 574
אויסשמועסן און אויסרייַדן זיך פֿון האָרץ".
<u>ווייסענבערג, 2, 214</u>.

1936 " איך גאַנצן דער באַלעבאָס מיטן אויג - האָט לאה=שרה
די דינסט פּרובירט ווייכער מאַכן זײַן <u>געמיט</u>". 555
<u>י. י. זינגער, 6, 23</u>.

1966 " אין טאָן, ווען אויך אַ פֿיש אין וואַסער ציטערט,
// |...| ווען וואָלקן נידערט ביז צום דאַך און בוים 576
// און שפּרייט אַ שרעק אונדזערע געמיטער" האַלקין, 68,4.

?נ? || **בײַגעמיט** — דאָס, =ער. (שנש) זײַטיק, ניט דאָמינירנדיק געפֿיל.

1944 " אָ...מאַדאָנאַ! — אַ באַקאַנטן אויסרוף, אַצינד
האָט דאָס געהאַט אַ שטאַרקן בײַגעמיט פֿון קרענקלעכער 639
אויפֿרעגונג". שניאור, 1, 315.

געמיטיקייט — די, בא. (שנש) די אייגנשאַפֿט צום אויסדויערן אין אַ געוויסן געמיט.

1962 " |...| אַנגעלאָדן מיט אייגענער טראַכטערישקייט
און אייגענער געמיטיקייט". א. אויערבאַך, ~~צ׳ טמז~~ (פֿעב 69) 9/IX. 663

רעד: מ'קען אָבער טײַטשן פּונקט פֿאַרקער. דאָס הייסט
אַז "געמיטיקייט" מיינט דווקא די אייגנשאַפֿט
צו בײַטן אָפֿט דאָס געמיט, די שטימונגען...
מע וואָלט געדאַרפֿט זען אַ ברייטערן קאָנטעקסט.

0 געמיט=באַוועגונג - די, =ען. עמאָציע |סטוטש 508,
מארק ווב. 1610|.

?נ? געמיטפּײַן - די, בא. (שנש) גײַסטיקער אומר, צערודערונג.
1966 " |...| ניט געוווּסט, איך וואָס פֿאַרא געמיטפּײַן
ס'לעבט זײַן גאַסט". צאַנין, 1, 105. 697

?נ? געמיטרו - די, בא. גײַסטיקע רויִקייט, שלווה.
1966 " |...| געפֿיל פֿון פֿילער שלווה און געמיטרו"ן
דצוו, ז' 104. 703

געמיטקראַנק – אַדי/אַדוו. (עלט) פּסיכיש קראַנק.

געמיט=קראַנקייט – די, =ן. (עלט) פּסיכישע קראַנקייט.

1897 " |...| האָט אונדז |...| דער קעניגלעכער דאָקטאָר
געהייסן פֿאַרן פֿאַרלאָזן, כּדי קיינער זאָל ניט וויסן 694
פֿון אירע צעמישטע רייד, וואָס דאָס קומט נאָר פֿון
געמיטס=קראַנקייט, אירע געדאַנקען זיינען אַ ביסל
געשטערט". איבן ל. שיינענזאָהן, 1, 32.

געמיט=צושטאַנד – דער, =ן. דזוו געמיט.

1958 " זיי |די ל/דער| האָבן אַזוי קינסטלעריש=פֿינקטלעך
איבערגעגעבן דעם געמיט=צושטאַנד פֿון דער לעבעדיקער 698
|?| ייִדישער אָרעמשאַפֿט". ביקל, 1, 277.

1973 " דאָס דערמאָנטע ליד |געבירטיקס| איז ווי אָפּגעמאָסטן
פֿאַרן געמיט=צושטאַנד פֿון דער שארית=הפּליטה |...|". 699
יזב ~~פּשטיק~~ 18, ד' 238.

ג ר י נ ג (ו ו א ר: ל י כ ט, פ ר י י,) ג ע מ י ט - א ג ו ט ג ע מ י ט, ג ו ט ע ש ט י מ ו נ ג, א ן ז א ר ג ן.

1888 " א ו י ף ד ע ם ס מ ך ה א ט ב י י ל ע ב י י ם ט י ש ז י ך ו ו י ל ג ע ט א ן א ו ן ז י ך ג ע ל י י ג ט ש ל א פ ן מ י ט א ג ר י נ ג ג ע מ י ט". קאנק

מ ע נ ד ע ל ע, 3, 231.

1957 " ו ו א ס פ א ר א ג ר י נ ג א ו ן פ ר י י ג ע מ י ט // ע ס ה א ט ב י י ם א ו ן ב ו י ם ג ע ב ל י ט |...|". ל ע י ע ל ע ס, 239,5. קאנק

ו ו י י ך ג ע מ י ט - מ צ ב פ ו ן נ א כ ג י ב י ק י י ט, ג ו ט ג י נ צ י ק י י ט.

1931 - 1935 " ה א ט ע ר ג ע פ ר ו ו ו ט א ו י ס נ ו צ ן א י ר ו ו י י ך ג ע מ ט |...|". מ. ק ו ל ב א ק, 9/8, 123. קאנק

שווער געמיט – מצב פון טרויער, צער, פאַרזאָרגטקייט,
באַדויער.

1832 " שרה האט גיהאט א שווער גמיט, ווייל זיא האט
קיין קינדר ניט גיהאט". מחזור, 2, יז/א. 636

1916 " מיט אַ צעבראָכן האַרץ און מיט א שווער געמיט
האָט זיך דער בחור אַרויסגעגליטשט פֿונעם "אוטשאָנע 519
יעווריי". שלום=עליכם, 38, 244.

צעבראָכן געמיט [וואַר: געבראָכן/אָנגעבראָכן] – דזוו דפֿדו.

1885 " די שעכטאָפֿער, וואָס גאָט געפֿעלט, איז נאָר
איין צעבראָכן געמיט". מחזור, 4, שיר היחוד 530
ליום ראשון, ז' 3.

1912 " מיר זעען, ווי דער נעשיקער ראַדיקאַל |...|
פֿאַלט צו פֿלוצלינג צום ארון=קודש און טוט תשובה 584
מיט אַ געבראָכענעם געמיט". זשיטלאָווסקי, 4, 222.

1960 " מיט א צעבראכן געמיט קען מען אויפהאקן אלע

שלעסער פון הימל". גלאטשטיין, 2, 442. 578

צערוטן געמיט – צעוו דפוו [בעסערן ניסן].

ביטער געמיט – דזוו דפוו.

מײַן

? 1889 " פון גרויסע זארג איך קיין מאל פריי//ביטער

געמיט, מײַן זויער הארץ |...|". מיכל גארדאן,2,100. 535

1975 " איך וואלט אויסגעוויינט מײַן ביטער געמיט

פאר מײַן פשרער מאמען". באשעוויס,6,113. קאנק

אן אלט געמיט – (איר) וועגן א קינד וואס רעדט, פירט

זיך ווי א דערוואקסענער.

שווער(ער) מאכן [וואר: פאראומערן] דאס געמיט – גורם זיין

עמעצן צער, עגמת=נפש.

1944 " [דאס] גליק פון דער דערוואכטער וועלט האט

נאך מער פאראומערט דאס געמיט פון פראפינאטאר". 219

י. י. טרונק, 3, 219.

1952 " |...| ניט געוואלט שווערער מאכן די געמיטער,

וועלכע זיינען ~~אויך~~ אזוי אויך געווען געדריקט". 570

שניאור, 12, 197.

גרינגער מאכן דאס געמיט - טרייסטן, גורם זיין, אז

מע זאל ווערן פריילעכער, אויפהערן צו זארגן.

1949 " ער האט כאטש געוואלט א ווארט פון אים הערן,

אך איינציק ווארט, וואס זאל אים מאכן גרינגער 573

זיין געמיט". י. י. זינגער, 9, 199.

אנמאכן א געמיט - (פד) מאכן אך אומארדענונג

|ל. לעהרער, ~~דש׳ יישפ~~ פּלוג 90 !II - 6, ז׳ 80|.

ארויסרופֿן די געמיטער – (רעג, גאַליציע) "ארויסרופֿן

אַ קריגערײַ" |קטוו|. 511

די געמיטער האָבן זיך צעהיצט [וואָר: צעקאָכט/צעשפּילט] –

מ'האָט זיך אויפֿגערעגט, ס'איז געקומען צו אַ הייסן

וויכוח, מ'איז אַרײַן אין כּעס.

1968 " ווען גאַנץ קהל איז זיך צונויפֿגעקומען און מען

האָט אָנגעהויבן אַרומצורעדן די עניינים, האָבן זיך 518

צעהיצט די געמיטער און עס איז אַנשטאַנען אַ געשלעג".

ה. גייער, יזב ~~אסטראצק~~, ז' 727.

ניט באַווײַזן קיין פֿרײַ געמיט – זײַן תּמיד אָנגעברוגזט,

מרה=שחורהדיק, ניט גוטגינציק.

היטן דאָס געמיט - בלייבן רויק, קאַלטבלוטיק, ניט

פֿאַרלירן די גלייכוואָג.

ער (זי) ווייסט פֿון אַלע שווערע געמיטן - וועגן עמעצן

וואָס ווייסט אַלץ וועגן די אַרומיקע מענטשן.

אויסלאָזן צו עמעצן דאָס שווערע געמיט - אַרויסקומען

מיט טענות און באַשולדיקונגען צו עמעצן, וואָס איז

ניט שולדיק אין יענעמס דאגות אָדער צרות.

שוו: א שווערער בייטל מאכט א לייכט געמיט - ווער ס'איז

רייך, האָט ווינציקער זאָרגן.

א צעריסן געמיט איז שווער צו פֿאַרריכטן [וואָר: [illegible] צו היילן] -

ס'איז שווער צו העלפֿן עמעצן, ווען יענער איז אין

טרויער, דאגות.

מע קען פליקן פעדערן מיט א שווער געמיט - " ווערט
געזאָגט, ווען עמעצער דריקט אויס קינאה צי סתם
באַוווּנדערונג וועגן א גרינגער פּרנסה" |~~רש״י ישפ~~ IX, ז׳ 57|. פּוי 90

ווי דאס געמיט אזוי איז דאס געשלידער - דער אופן
אָדער רעזולטאַט פון אַן אַרבעט ווענט זיך אַ סך
אין דער שטימונג פון אַרבעטער.

▫ גימיט/גימוט/גימויט/גימיד.

←---- 1.

... " ותוכן רוח - דגמאטא". רייכלין 8, משלי, טז - 2.
|תי: פאַרשט די געמיטער|.

1610 " אונ׳ עש וואש אם מורגן אונ׳ עש וואש קלופּפן
זיין |פרעהס| גימיד אונ׳ ער זענדט אונ׳ ער רופט
אל צויברר מצרים". טײטש=חומש, בראשית, מא - ח.

505

666 1676 " דא זול מן איך |דעם רבש"ע| אן בעטן מיט רייני
הענט אונ' גנצי הערצן מיט צובראכני גימויט
דזער אים בישערן זול קינדר |...|". ברנט שפיגל,
פרק כ"ח.

647 1752 " די עיקר איז די דינסט גאטש גהער צו זיין מיט
פרייד אונ' מיט גיט גימוט". ס'עץ חיים, דף ג - ו.

2. כאראקטער, טבע (נאטור פון מענטשן).

590 1676 " דער אויף הלט זיין גימויט אונ' נידרט זייני
אויגן אונ' גימויט אונ' רעט ניט דברים בטלים,
דער קומט נעהר צו הקב"ה". ברנט שפיגל, פרק טו'.

581 1775 " איין פֿויארש גמיט איז נאריש זעהר // יעדרר
פויאר גערן איין הערשאפט ווער". איין שיין ליד
פון די הנד ווערקש לייט, 33.

133 - גזמ

ג ע מ י ט וו ע ר ן - אוטוו. בגב.

?נ? 1626 " (חכם לב) איין קלוג הרץ נעמט מצות, אונ'

484 איין גרישר לעפצן (ילבט) ווערט גמיט".

ס' המגיד, 1, משלי, י' - ח. |תי: ווערט געשטרויכלט|.

134 - ג״

ג ע מ י ט (ז י ך) – פאר פון מיען (זיך).

ג ע מ י ט ל ט (ז י ך) – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>מיטלען (זיך)</u>.

136 – גדי

105

ג ע מ י ט ל ע ך – אדי/אדוו. 1. איינגענעם, באקוועם, שלוההדיק. % די נייע וווינונג איז א קלענערע, אבער א געמיטלעכע, מיר פילן זיך זייער גוט אין איר.

1922 "פעטביי־כיקע שפינען שלאפן זיך געמיטלעך אין געדיכטן שפּנוועבס און חלומען". י.י. זינגער, 8,1.

683

1930 " די מאַשין, דער ראַדיאָ , די געמיטלעכע
676 היימזקע |...| און די ריינע נעכט ~~וועסט אַ ביסל~~ ווערן
אַ ביסל דערעסן". אײנהאָרן, 7, 131.

1968 " סלאָווע האָט איר צימער אין נאַרעווער אַכסניא
קאנק איינגעאָרדנט געמיטלעך, ווי אין איר לאָמזשער וווינונג".
גראַדע, 7, 356.

2. אומגעצווּנגען, פשוט, פריינדלעך.

[1931-1935?] " ס'האָט זיך זיי אַלעמען געגלוסט, אַז
קאנק לענגער זאָל זיך ציִען דער היינטיקער געמיטלעכער
אָוונט". מ. קולבאַק, 9/8, 137.

1948 " |סרולי האָט| געטראָפן לוזין מיט יאָסעלען
קאנק ביים טיש אינעם געמיטלעכן געשפּרעך באַשעפטיקט".
נסתר, 6, 287.

1970 " ווער וועט עס נאָך הערן דאָס געמיטלעכע

חכמהנען זיך פֿון די האַרעפּאַשנע גאַרבער=ייִדן איך די 687

הייסע זומער=אָוונטן?". א. פּייבלוביץ, יזב ~~זלאַשעוו~~, 7,

ז' 375.

3. געלאַסן, באַדאַכט. % די בעלי=בתּים גייען זיך

געמיטלעך פֿון קלויז און שמועסן צווישן זיך.

1937 " עפּעס אַ געפּאַקטער ברייטער ייִד |...| האָט

אויסגעטאָן געמיטלעך דעם אייבער=מלבוש, די קאַלאָשן 671

און ער האָט זיך צוגעזעצן צום טיש". [illegible], 3, [illegible] .57

1948 "|...| קוקנדיק צו די פֿאַרווונדעטע זיך אַלע

ווײַלע אום, האָט ער דאָרט פֿאַרגעזעצט געמיטלעך

זײַן באַטראַכטונג". מאַרקיש, 9, 123.

1964 " האָט ער זיך געמיטלעך אַרויפֿגעטאָן די באַגולטע

פּענסנע ". י. קאַפּלאַן, 1, ז' 109 |?199|. 664

4. עמאָציאָנעל, וואָס קומט פֿון געמיט, שטימונג.

1964 " דאָ האָט איר שוין בפֿירוש דאָס געדאַנקלעך=

געמיטלעכע איבערשליסן זיך פֿון מידת=הרחמים צו מידת=הדין".

פֿון 131,

י. שטערנבערג, ~~זש׳ סאָוו׳ היימלאַנד~~, נ׳ 4, ז׳ 15.

|| געמיטלעכקייט – די, בא. די אייגנשאַפֿט אָדער

מצב פֿון זײַן געמיטלעך.

צו באַטייט 1:

1951 " עס איז ניט געווען קיין איינוויגנדיקע

געמיטלעכקייט פֿון אַ ייִדיש=פּוילישער היים |...|, 688

עס זײַנען געווען ווינציקער קישעלעך און אַזוי פֿיל

פֿון 106,

אָנגעשטעלט". א. קאַצענעלנבאָגען, ~~דב ליטע~~, 4, 375.

1964 " דער הערלעכער אָרום גיט אַרײַן גאָר ווייניק

געמיטלעכקייט די מענטשן, וואָס פּרוּוון אויסגלייכן 690

יערע בײַנער אויפֿן גראָז". י. קאַפּלאַן, 1, 218.

140 -

צו באַטייַט 2:

1946 " דער הומאָר |שלום=עליכמס| אויסגעלייַטערט און

פּאַרטיפּט, די געמיטלעכקייט און אומגעצוווּנגענקייט 692

פֿון טאָן, אין וועלכן ער דערציילט זייַנע מעשׂיות".

ניגער, 5, 74.

1948 " באַלד האָט זיך סרולי אויך אָפּגעקערט פֿון

אברהמלען, גלייַך ער האָט |...| פֿריִער מיט א מינוט קאנק

|...| מיט אים זיך ניט אָנגעקערט און אין קיין שום

נאָענטער געמיטלעכקייט זיך ניט צונויפֿגעקומען".

נסתר, 6, 356.

צו באַטייַט 3:

1911 " נעמט דער קאַסירער צו דעם רייניש מיט אַ ווינער

געמיטלעכקייט און דערלאַנגט אים אַ בילעט". 689

מוירער, 1, 15.

<u>צו באטייט 4:</u>

1939 " איך נעם די פעדער אין דער האנט - // פאראנען

פיל צו שרייבן,// עס פעלט נאר <u>געמיטלעכקייט</u> // 693

די ווערטער אויפצוקלייבן". <u>רויזענבלאט,</u> 5 ~~לידר~~

<u>(ליד" א ידידי=ברייוועלע פון דער היים").</u>

142 - גזמ

ג ע מ י ט ע ט – פֿאַר פֿון מיטען |הארקאווי|.

ג ע מ י ט ן – פֿאַר פֿון מיידן.

144 - גע

ג ע מ י ט ש ע ט – פֿאר פֿון מיטשען (קול פֿון אָקס).

145 - גרמ

ם |געמיין| ג י מ יי ן - |דער?| געמויזעכץ , ב 1.

1701 " פון וועגן דן זיא וואונן צווישן דען גימיין

705 אונ׳ זומפין, דער הלבן האבן זיא ברייטי פיס דן זיא

דש דר בעשר קענן גין". מעשה-בוך, 2, מעשה י"ב.

גע -

ג ע מ י י ז ע כ ץ ! - ------> **געמויזעכץ.**

145/2

גע -

(?ב?) געמייזעכץ !! - דאס, =ך. גרינוואַרג, גרינסך.

|בערעזניאַק|.

ג ע מ ײַ ל - דאָס, באַ. (נש, אגוו) באַשטימטע צאָל מײַלן (דערלויבטע צו פֿאָרן; דורכגעמאַכטע אין אַ וועג; דיסטאַנץ אין מײַלן; באַשטימטע צו אַ וועגשטייער א"א).

ג ע מ י י ן I - דאס, |=ן?| (עלט) עדה, עולם;
קהל, ציבור; געמיינדע.

|אנהייב XIX| " בייא בארג סיני זענען מיר געשטאנען
826 אל די גמיין // יונג אונ' אלט, גרויש אונ' קליין".
יענטע בת יצחק, ז' 43.

1866 " ביך איך אומגעריכטערהייט צוגעקומען צו
769 איינעם גרויסן געמיין מענטשן וואס |...| האבן געווארט
אויף דעם פאפסט וואס דארף באלד קומען". דיק, 80,25.

1889 "און לאז שוין זיין פאר מיר אליין // טויגן
773 ניט מיינע לידער,// אפשר טויגן זיי פאר דעם געמיין,
// נוצן פאר מיינע בידער". י.ל. גארדאן, 2, 27.

ם

גימיין/גמיין.

... " זא ווערדן אל ורויאן גמיין // געבן אויף

716 איר מאנן גרוש אונ' קליין". מגילה מינכן, דף מ/89ב.

1626 " אונ דיא זינדגר קאנן ניט בשטין (בעדת) אין

774 דען גימיין אונ' אין דר גיזעלשפט פון דען צדיקים".

ס' המגיד, 1, תהילים, א - ה.

1723 " ער זאל בפעלן דער בשעפר זיין גנאד צו אלי די

807 יודשי גמיין". ברכת המזון, דף טו/ב.

148-ער (ג ע מ יי ן !I - אדי/אדוו. 1. (וועגן מענטשן)

פון אַ נידעריקערן סאָציאַלן מצב, ניט ייִחוסדיק, פּראָסט, אומגעלערנט. % קהל האָט זיך ניט גערעכנט מיטן געמיינעם עולם. דער בחור שטאַמט פֿון געמיינעם שטאַנד, זײַן טאַטע איז געווען אַ בעל=עגלה. דער ספֿר איז ניט פֿאַרן געמיינעם גראַד, נאָר פֿאַר לומדים.

|182...| " ר׳איז געוועזן פון זייער אגמיינער משפחה |...| דיא ברידר זענען געוועזין גרוסע פוחתים |...| הולטייעס, מיטן אלטן פאטר האטר זיך אליין גישעמט |...| מחמת זיין גראבקייט |...|". מאלאגה, 1, 229. 725

1898 " אפשר מיינט איר, הייליקער רבי, אַז מײַן טאַטע איז אַ בעל=מיוחס, חס-ושלום, ער קומט אַרויס פֿון אַ פּראָסטע|ר| געמיינע|ר| משפּחה". י.ל. מארגענשטערן, 110,1. 749

1923 " דעם וואָקאַבל |"באש"| האָט אויך דער ייִדישער גנבֿים=זשאַרגאָן, בכלל ווערט ער גענוצט פֿון געמיינעם קלאַס און ייִדישע גאַסן=הענדלער". י. טריוואַקס, זב. פֿור 33 בײַ אונדז ייִדן, ז' 168. 727

1975 " געשטאַמט האָט זי פֿון אַ געמיין הויז, דער
זיידע אירער, איטשע, איז געווען אַ קצבֿ". קאנק
באַשעוויס, 6, 77.

2. אָרעם. % דער ייִד איז געבען אַ געמיינער מאַן און
מוז אָנקומען צו קהל נאָך קיצבֿה. דער פלהס עלטערן
זייַנען ניט קיין געמיינע מענטשן, האָבן זיי געגעבן
אַ שיינעם נדן.

1864 " דו ביסט אי קליין אי געמיין. וואָס איז,
ברודער, אין דער וועלט אַ קבצן?". מענדעלע, 146, 12. קאנק

1901 " בייַ אונדז |אין כתרילעווקע| אַן אָרעמאַן |...|
715 האָט יתרוס געמען: פֿאַראַן אַ געמיינער מאַן, און אַן
אָרעמאַן, און געבען אַן אָרעמאַן, און |...| אַ קבצן
אַ דלות |...|". שלום-עליכם, 17, 9.

1926 - 1930 " |...| און אַז מען איז געמיינע לייט,
803 איז וואָס? נישט אַלץ איז עשירות, טאָכטער!".
אַפּאַטאשו, 13, 83.

1948 " אפילו איצט, ווען די עלטערן |זײַנען| שוין

געמיין און כמעט ~~בא~~ ביז לעצט אויסגעבײַטלט, קלעקט נאָך קאַנק

בײַ זיי גענוג ליבע |...| מיט וואָס נאָר מעגלעך

אים אונטערצוהאַלטן". נסתר, 6, 232.

3. (ווען זאַכן, סחורות אד"גל) פֿון אַ נידעריקן סאָרט,

קוואַליטעט, קאַטעגאָריע. % דער סאָרט געוואַנט איז

אַ געמיינער, קאָסט ער ביליקער. ער קויפֿט אויף

געמיינע סחורות און פֿאַרקויפֿט זיי איך די דערפֿער.

1848 " |...| קניילליכר פון זייד וואש דרינגין איז פאר

האנדין דריי אירלייא מינים דהיינו גאנץ גוטש און 804

גימיינרש און גאר גימיינש |...|". חובות הלבבות, 57,3.

1891 " עס פֿאַרשטייט זיך אַז אַ גוטער אַקער=באָדן וועט
אײַנברענגען מער ווי אַ געמיינער אַקער=באָדן". 722
וועבער, 1, 27.

1903 " אויך דאָס קאַפּעלישל האָט אויסגעזאָגט דעם סוד
אַז דאָס באַדאַרף זײַן זייער אַ געמיין קאַפּעלישל". 717
שלום=עליכם, 27, 152.

4. אומאָנשטענדיק, אומלײַטיש, אומווערדיק, שפּלדיק.
% דאָס איז אַ געמיינער פֿאַרשוין, אַ שלעגער, אַ
הפֿקר=יונג. אַלע זײַנען אויפֿגעבראַכט פֿון זײַן
געמיינער האַנדלונג קעגן דער אַלמנה. ער רעדט
געמיינע, גראָבע רייד.

1910 " מען דאַרף נאָר לייענען די היגע צײַטונגען
אום צו זען, ווי ביליק, ווי פּרעך, יאָ, ווי 733
אומפֿאַרגעבלעך גמיין די היגע שרײַבער פֿאַרטראָגן זיך".
ראַזענפֿעלד, 6, 98.

1935 " אַזאַ געמיין שטיק! אַזאַ נבֿפּהניצע!". פּערלע, 3, 117. 718

1968 " חוץ מזה טאָר מען ניט אָנרירן קיין דבֿר מאוס,

|...| מע טאָר ניט הערן קיין געמיין וואָרט". קאנק

גראַדע, 7, 309.

|| געמיינהייט - די, =ן. דזוו געמיינקייט.

1894 " די ריינסטע געפֿילן, |...| // ווערן בעטראָטן

פֿון שמוציקע ברואים,// פֿון דומהייט, געמיינהייט 907

און שאַנד". עדעלשטאַט, 2, 40.

1919 " פֿון די דאָזיקע געמיינהייטן און שוואַכקייטן

האָט זיי אָפּגעהיט זייער גרויסער גלויבן". 910

זשיטלאָווסקי, 9, 229.

153 - געמ

1959 " גאָגאָל האָט*פֿון אַ סך געמיינהייטן |...| זיך

באַפֿרייט דורך דעם וואָס ער האָט זיי אָפּגעגעבן 895

זיינע העלדן". ניגער, 9, 176.

געמיינקייט - די, =ן. אומאָנשטענדיקייט, אומלייטישקייט,

אומווערדיקייט, שפלות, אומווערדיקע מעשים.

1952 " איך וועל אַרויספֿירן אַלץ ווי בוימל אויפֿן

וואַסער, אַרויסטרייבן די גאַנצע געמיינקייט פֿון 1002

דער אָפּטיילונג". איבז' י. גוטערמאַן, 1, 178.

1970 "דערפֿאַר, אַז יידן האָבן געזען 'פֿאַרשטעלטע'

פּאַליאַקן אין דער גאַס, האָבן זיי פֿאַרשטאַנען, אַז מע

דאַרף זיך היטן, ווייל מע קאָן פֿון זיי דערוואַרטן

פֿאַרשיידענע ברוטאַלע אַנטיסעמיטישע געמיינקייטן". 1005

7 ,73

~~דוב דלאַטשעווס~~, ז' 34.

17 געמיינער גראַד (וואָר: שטייגער) – אַ נידעריקער סאָציאַלער שטאַנד, ניט פֿון יִחוס (לויט אַמאָליקע השגות).

1888 " |...| פֿאַרשווינען פֿון אַלע זייטן, אי פֿונעם אײדעלן אי פֿונעם געמיינעם גראַד מענטשן". קאַנק
מענדעלע, 2, קאַנק 551210.

1903 " ביי אונדז אין געמיינעם גראַד, ווען עס זאָל חלילה נישט זיין קיין בארשט, וואָלט מען געוויס נישט 992
אויסהאַלטן ייִדישקייט, ניט פּסח, ניט שבֿועות".
שלום-עליכם, 24, ז... (דערצ׳ "מילכיקס").

געמיין הויז – (נאָך פֿד?) שאַנדהויז.

... " דערנאָך קומט זי אָן אין די געמיינע הייזער און מוז האַנדלען מיט איר גוף". וויַיסענבערג, 977
דערצ׳ "בערל און שמערל".

1926 " טייל האָבן גלאַט געזאָגט, אַז דאָרט איז געווען אַ ׳געמיין הייזל׳". בערגמאַן, 1, 11. 899

שור: איידער געמיין, בעסער אליין – איידער חתונה צו האבן מיט עמעצן פון א ניט=שיינער משפחה, איז בעסער צו בלייבן אליין |~~רש' יישפ~~ [פוק 90] !! – 1|.

א ביסעלע חן איז שוין ניט געמיין – ווערט געזאגט וועגן א שיין מיידל פון אן ארעמען אפשטאם.

פון א געמיינער בולבע קומט ארויס די פיינסטע לאטקע – א) פון אן ארעמער משפחה קומט א מאל ארויס זייער א חשובער אדער געלערנטער מענטש; ב) זייער פיינע און נוציקע זאכן ווערן געמאכט פון פשוטן מאטעריאל.

ם **גימיין/גמיין.**

.1 ←---

1668 "און דען גרושן נוץ דעם **גימיינן** פאלק דארויז גיפאלגט |...| דש ספר |...| פון לשון העברי צו

טייטשער שפראך צו מאכן אונ׳ צו דרוקן". יוסיפון,3,דף ד.

1752 " מן זאל דעם בייזן מנהג מבטל זיין פון דיא

גמייני לייט וואש זאגן מיר ווילן גין די זינד 713

שיטלין אונד דר מיט מיינן זיא ווען זיא דש עק פון

אירי קליידר שיטלין האבן זיא אים זינד פון זיך

אוועק לויז גמאכט". ס׳עץ חיים, נח - 2.

5. געוויינטלעך, אַלגעמיין, פּשוט/פּראסט.

1701 " זה הוא השער הבינוני - דז איז דער גמייני

פרייז". שפה ברורה, דף לא/א. 823

1723 " נו, וויל איך דיר זאגן דיא גימיין כוונה

פון דעם פסוק שמע ישראל, דאז איז טייטש הער 808

ישראל! ס׳ המנהגים, דף ב/א.

1739 " דעך זיא |די שלעכטע| ברויכן דיינר זיא צו

אונטר ווייזין, אונ׳ דוא ברויכשט זיא צו דיינר 762

בדיהנונג אונ׳ גימייניגן וועלט גיברויך".

ס׳ מבחר הפנינים, דף ח׳ - !!.

6. (~~אַדווערב~~) בכלל, איך אַלגעמיין, אַלע(אַלץ צוזאַמען).

... " דא ליש ער זי טוטן די ראט געביר גימיין".

719 מגילה=ליד, שורה 143.

1544 " איך דעם לאנד ישראל ווש איין לענדליין קליין

746 // ער |נחש מלך עמון| וואלט דש לאנד ביצווינגן

דיא שטֵיט אל גימיין". שמואל בוך, סטראָפֿע 175.

1716 " אונ' דיא בישיידניש פון דיא אב שיידונג וויא

730 מן אזו אינש גימיין גירעט, דש איך |...| דיא מויל

באנדונג אונ' איין האלטונג פון דש זעלביגה וואש

אים גילושט". חובות הלבבות, 1, דף קמג - 1.

7. גימיין ווערן/זיין - צונויפֿקומען זיך, זײַן איך

אָפֿטע ~~אוך אפטע~~ באַציִונגען מיט עמעצן.

1722 " דורך דעם דאז ער |דער יצר=הרע| מער גימיין

911 ווערט מיט אים אונ' דר נאך אלש אים דער מענש פאלגט

אונ לאזט זיך פר פירן, דען היישט ער אלש איין

(בעל=בית)". מנורת המאור, 1, דף כח/א.

1743 " |...| דר בייא וואר ער זער גמיין מיט פיל

777 שטאטש פארשונין דיא איך דיא ראגירונג ווארן".

שארית ישראל, דף קלג.

1597/1

גע -

ג ע מ יי נ ד י ש - אדי/אדוו. שייכדיק צו געמיינדע.

|ראכקינד|.

158 - גרמ

ג ע מ יי נ ד ע - די, =ס, / (זן) =ן. (דטשמ)

1. דער פלל איינווינער פון א באַשטימטן אָרט

(שטאָט, געגנט) ~~[illegible]~~, ווי אויך זיין

אָנפירונג, אַדמיניסטראַציע.

1876 " ווערנד אין אַ דאָרפֿס=געמיינדע ווערן זיך
טאַקע יאָ אַלע ווילטעטיקע אַנשטאַלטן געשטיפֿטעט נאָר 879
דורך מיטל פֿון די רײַכע פֿויערן: דער בעל=הגוף שענקט
געהילץ אויף אַ קירכע, דער אַנדערער שטיינער |...|".
ליניעצקי, 1, 54.

1910 " עס איז אויך אָנגענומען געוואָרן, אַז די
געמיינדע דאַרף האָבן דאָס רעכט אַרויפֿצולייגן אויף 854
אירע מיטגלידער אַן אָפּצאָל". א. ליטוואַק, ~~וש~~ [illegible] 169 א׳
~~צייט=פֿראַגן,~~ ב׳ !!, מערץ, ז׳ 8.

1943 " און צוזאַמען די גאַנצע געמיינדע // דריקט
זיך אויף, ווי אין שטורעם די שאָף |...|". 860
איינהאָרן, 8, 12.

2. (ספּעציעל) דער כלל אָנגעהעריקע צו אַ געוויסער
אָרגאַניזירטער רעליגיעזער אָדער עטנישער גרופּע
פֿון אַ באַשטימטן אָרט (שטאָט, דאָרף, געגנט, שטאָטטייל אַע)

אויף די פֿאַרוואַלטונג, אָנפֿירונג פֿון דער אָרגאַניזאַציע;
קהילה, קהל, קאָנגרעגאַציע.

1873 "|דער סולטאַן| האָט ערלויבט די ייִדישע און די
877 קאַריהיטישע |קאַראַימישע| **געמיינדן** צו קויפֿן פּלאַץ
פֿאַר אַ בית=עולם".

1922 " אומעטום ווו עס איז דאָ אַ **געמיינדע**, איז
857 אַ יחיד פּטור פֿון דער תּפֿילה פֿון מוסף".
איבן זאַלקינד, 4, ל/א, דף 111.

1940 " דער הייליקער אויגוסטינוס האָט שוין לאַנג
888 צוריק |...| געזאָגט צו דער קריסטלעכער **געמיינדע**:
'מע מוז באַגראָבן די סינאַגאָגע אויף אַן אָנשטענדיקן אופֿן!"
קאַראַלניק, 2, 193.

161-יז

1964 " אַז די זיבן האָבן זיך ניט געווענדט צו די
אָרטאָדאָקסישע **געמיינדעס**, |...| איידער זיי האָבן 856
אָנגענומען אָט דעם שריט, |...| הייסט עס אַז זיי
באַטראַכטן די אָרטאָדאָקסישע **געמיינדעס** ווי אַ ציל
פון זייער אָנגריף". ב.צ. גאָלדבערג, ~~צ׳ טמז~~, (פּער 69) III/22.

געמיינדע=אַמט – דער, =ן/(זן)≈עמטער. פּאָסטן
אין דער פֿאַרוואַלטונג פֿון דער געמיינדע.

1867 " וואָלטן די עטלעכע געבילדעטע |...| זיך בעסער
אַרויסזען, זיי וואָלטן אַ דירה געהאַט |...| און 904
איבערגענומען די **געמיינדע=עמטער**". ~~צ׳ קמ~~, (פּער 177) נ׳ 20,
ז׳ 154 – III.

געמיינדע=גליד – דער, =ער. מיטגליד, אָנגעהעריקער
פֿון דער געמיינדע.

1867 " דעם סוכות האָט מען געמאַכט אַ גרויסאַרטיקע
סופּה |...| אויף אומקאָסטן פֿון פֿרייַע נדבות פֿון 922
די פֿרומע **געמיינדע=גלידער**". ~~צ׳ קמ~~, (פּער 177) נ׳ 50, ז׳ 375 – III.

162 - גמא

געמיינדע=געלט - דאס, =ן. געלט וואס די געמיינדע האט איינגעזאמלט פון אירע מיטגלידער; קהלש/געזעלשאפטלעך געלט.

1865 " חוץ דעם זאל מען צייטלעך |באצייטנס| גרינדן
א קאסע, צי פון געמיינדע=געלט אדער פון נדבות, 924
עס זאל ליגן גרייט צום אונטערשטיצן פון טייל סטודענטן,
וואס וועלן ניט באמיטלט זיין". ~~צ' קמ~~, נ' 18, ז' 268. (פער 177)

1961 " קארגע פופצן יידישע קולטור=אינסטיטוציעס
האבן לעצטן יאר געזאמלט איבער 16 מיליאן דאלאר,
אבער פון די געמיינדע=געלטער האבן זיי אלע צוזאמען
ניט געקראגן אפילו קיין איין מיליאן דאלאר".
ב. סמאליאר, ~~צ' פאר~~, 26/III. (פער 155)

163

געמיינדע=פֿאַרוואַלטונג - די, =ען. דער אָנפֿירנדיקער

אָרגאַן פֿון דער געמיינדע.

1900 " אין 45 באַשליסונגען |...| פֿאָדערט מען פֿון דער

רעגירונג און פֿון דער געמיינדע=פֿאַרוואַלטונג צו שיצן 875

די עקספּלואַטירטע |...|". אַנ, די געשיכטע פֿון די

ענגלישע אַרבעטער=בונדען, ז' 112.

געמיינדע=קאַסע - די, =ס. דאָס געלט וואָס די געמיינדע

האָט אויפֿגעמאַנט.

1868 " ביי יעדן ייִדן איז איינגעוואָרצלט, אַז יעדע

קאָפּיקע, וואָס גייט אַרויס פֿון געמיינדע=קאַסע, 884

פער 177

הייסט צדקה=געלט". ~~צ' קס~~, נ' 30, ז' 221 - III.

געמיינדע=ראַט - דער, =ן. 1. די געקליבענע

רעפּרעזענטאַנץ פֿון דער געמיינדע.

1886 "אין דעם לעצטן טאָג |...| האָט דער געמיינדע=ראַט

פֿון פֿלאַרענץ געעפֿנט די טויערן פֿון דעם געטאָ |...|". 852

~~צ' ייִפּאַל~~, נ' 4, ז' 60. פער 74

2. מיטגליד פֿון דער געקליבענער רעפּרעזענטאַנץ פֿון דער
געמיינדע.

1865 " אין |מאָנטעפֿיאָרען| האָבן באַלייט דער אַלדערמאַן
932 |...| און דער געמיינדע=ראַט עליאָט". ~~צ' קמ~~ פֿוי 177, נ' 2, ז' 20.

געמיינדע=שול – די, =ן. שול פֿאַר קינדער אויסגעהאַלטן
פֿון דער געמיינדע.

1869 " די רעגירונג זאָל זיכער זײַן, אַז ייִדן וועלן
903 איבעראַל געמיינדע=שולן מאַכן". ~~צ' קמ~~ פֿוי 177, נ' 21, ז' 238-III.

געמיינדע=שטײַער – דער, =ן. אָפּצאָל פֿון די געמיינדע=
מיטגלידער פֿאַר די באַדערפֿענישן פֿון דער געמיינדע.

1868 " די אָדעסער אופּראַווע |מוניציפּאַליטעט| האָט
באַפּולמעכטיקט |...| אָפּצוזוכן דעם ווינאַרט פּון 901
די מעשטשאַנעס |=שטאָטבירגער|, וואָס צאָלן ניט די
קראָנס=און געמיינדע=שטײַער". ~~צ׳ קמ~~ (פֿון דער), נ׳ 44, ז׳ 327. I.

דאָרפֿס=געמיינדע - די, =ס. כּלל אײַנוווינער פֿון אַ
דאָרף, אָדער פֿון עטלעכע נאָענטע דערפֿער צוזאַמען.

1876 " אין אַ דאָרפֿס=געמיינדע ווערן |...| אַלע
ווילטעטיקע אַנשטאַלטן געשטיפֿטעט נאָר דורך מיטל
פֿון די רײַכע פּויערן". ליניעצקי, 1, 54.

שטאָט=געמיינדע - די, =ס. כּלל אײַנוווינער פֿון אַ שטאָט.

ג ע מ יי נ ז אַ ם - אַדי/אַדוו. (דטשמ) 1. צוזאַמען(דיק),

166 - גזי

אינאייגעמדיק, קאָלעקטיוו (געטאָן, געמאַכט).

% די אַרבעט אין פעלד פירן זיי אויס געמיינזאַם,

די גאַנצע משפּחה. די עקסקורסיע איז געווען א

געמיינזאַמע פון אַלע שולן. מיט געמיינזאַמע כּוחות

וועט מען גיכער דערגרייכן דעם ציל.

1919 " יענער פלעגט זיך אונטערשאַרן ווי א ... |...|

ברודער אונטערצוהעלפן אים אין דעם געמיינזאַמען 937

שטריט". בערגעלסאָן, 8, 153.

1930 " וואָס פאַרא וואָרעמע ייִדן עס לעבן דאָרט |...|

און ווי געמיינזאַם זיי לעבן אין דער גרויסער 940

איינזאַמקייט, וואָס רינגלט זיי אַרום".

איינהאָרן, 7, 168.

1940 " |...| איז וואָס זשע ווערט |...| אַנטקעגן גרויסן

לעבן, וואָס איך און דו - מיר האָבן דורכגעמאַכט 935

געמיינזאַם". קושניראָוו, 5, 49.

2. וואָס געהערט צו מערערע, איז אין באַנוץ פֿון
מערערע; שותפֿותדיק. % די ברידער האָבן באַזונדערע
הײַזער, אָבער דער גאָרטן איז אַ געמײַנזאַמער.
זיי וווינען אין באַזונדערע צימערן מיט אַ
געמײַנזאַמער קיך.

3. וואָס באַציט זיך צו מערערע, וואָס איז ענלעך,
געגליכן, כאַראַקטעריסטיש פֿאַר מערערע. % די
קאַרגשאַפֿט איז דער געמײַנזאַמער שטריך פֿון דעם
פֿאַרפֿאַלק. אַ געמײַנזאַמע תאווה האָט זיי פֿאַרבונדן.

1917 " עס איז אויך אַ מיט=לעבן, אַ געוויסער געמײַנזאַמער
פּסיכישער פּראָצעס, וואָס שפּילט זיך אָפּ אין די
מוחות פֿון די אינדיווידן". זשיטלאָווסקי, 7, 53.

1925 " אַלע ריכטונגען אין דער באַוועגונג האָבן
געמײַנזאַמע |...| אינטערעסן אויפֿן געביט פֿון 943
אײ=אויפֿבוי". קאַלקער, 1, 33.

1970 " ווען ס'קומען זיך צונויף מענטשן, וואָס שטאַמען
פֿון איין שטעטל, און ווילן זיך אומקערן צו דער
<u>געמיינזאַמער</u> פֿאַרגאַנגענהייט, |...| געדענקען |זיי אָפֿט|
נישט דעם פֿאַמיליען=נאָמען". <u>ד. גראַבינער,</u>
<u>יזב ז ~~זלאָטשעוו~~, ז' 96.</u>

|| <u>געמיינזאַמקייט</u> – <u>די,</u> אייגנשאַפֿט אָדער מצב פֿון
זײַן געמיינזאַם.

1948 " נישט געקוקט אויף זייער פֿאַרשיידענער אָפּשטאַמונג,
|...| האָבן זיי דאָך זיך דערפֿילט פֿאַרברודערט, קאַנק
געפֿינענדיק אָפּנים א געוויסע <u>געמיינזאַמקייט</u>
אין זייערע ביידנס געמיינערטע גורלות". <u>נסתר, 6, 346</u>.

(ניט) האבן א געמיינזאמע שפּראך/לשון - (ניט) קאנען זיך צונויפֿריידן, זיך פֿארשטענדיקן, קומען צו א הסכם.

1948 " יונה מיט פּעסיען האבן א געמיינזאם לשון געקראגן אויף זיך צו פֿארשטענדיקן און מיט איין דעה פֿארצונעמען דאס |...|". נסתר, 6, 331. קאנק

1951 " עס האבן זיך אויך געפֿונען ליטווינער, וועלכע האבן געזוכט א געמיינזאמען לשון און א פֿארשטענדיקונג מיט פּוילן". פּוילן 106, 1, 299. 942

(ניט) האבן (קיין) געמיינזאמס - (ניט) זיין געגליכן, (ניט) זיין מיט עפּעס פֿארבונדן, (ניט) האבן א(קיין) שייכות.

1944 " |...| ווי רבנישע טעכטער און האבן גארנישט געהאט געמיינזאמס מיט אזא פֿארשלומפּערטער יידענע". י.י. טרונק, 3, 88. קאנק

ם גימיינזאם.

|| גימיינזאמהייט - די.

1734 " דען דיא גימיינזאמהייט איז אונטר אויף ריכטיגה

פריינד איבר אן פריידליך |...|". לשון זהב, ז'25. 941

171 - 1847

געמיינט - 1. פֿאַר פֿון מײַנען.

2. אַדי. פּלומרשט, ניט עכט.

1900 " און אַלע געמיינטע אַריסטאָקראַטן זענען שוין

950 אין טאַנצזאַל". אַלפֿס, 1, 29.

~~ד-ר-ל-ג-ג-ד-מ-ג-ד/ג-מ-ר-ד-ל-ג-ג-ד-מ-ד-ג|געמיינט|~~ ______ ?ג?

172 - גמי

געם - [redacted].

?נ? |געמייניגלעך| ג י מ יי נ י ג ל י ך/ג מ יי נ ג ל י ך

<--- **געמייניקלעך**.

?נ? |געמייניקלעך|ג י מ יי נ י ק ל י ך /ג י מ יי נ י ג ל י ך -

אדוו. געוויינטלעך, בדרך פלל, אין אַלגעמיין.

1546 " |...| גלייך אלז וויר היא צו לאנד אלי

963 גימייניקליך טויטס רידן". ס׳ היראה, 1, ז׳162.

1676 " אויך קומען גימיינקליך פון זוילכי ווייבר

1010 בויזי קינדר". ברנט שפיגל, פרק י"ד.

1748 "אבר זעלכי (חלומות) דיא דא הער קומן דורך

960 (מלאכים) די פלעגן גימייניגליך צו זיין נאך מיטר

נאכט". סידור תפילות, דף עג - 3.

?נ? |געמיינלעך | ג י מ יי נ ל י ך/ג מ יי נ ל י ך - אדוו.

געוויינטלעך, אין אלגעמיין, בדרך כלל.

1675 " אונ׳ דאש איז גמיינליך איר סדר // שבת צו נכט

נאר צווייא ליכט אין חדר". די בשרייבונג פון

אשכנז אונ׳ פאלק, ז׳ 95.

1743 " אונ׳ דר ווייל דאש דער מכשול איז גימיינליך

אונטר לייט דז זיצן כיתות בייא אנגדר 967

...|". קב הישר, 2, דף ד - 2.

175 – גימ

?נ? ם |געמיינען| ג מ יי נ ען |דערמאָנען?|.

1701 " דען איך וויל דיר איין משל זאגן וויא צו מיך

984 גמיינשט". מעשה=בוך, מעשה כ"ט.

ג ע מ י י נ ש אַ פֿ ט - די. 1. (ב"א). דאָס
צוזאַמענזיין, צוזאַמענלעבן, פֿאַרבונדנקייט.
% די גאַנצע משפּחה לעבט אין איין הויז אין פֿרידלעכער
געמיינשאַפֿט.

1919 " שפּראַך=געמיינשאַפֿט איז קולטור=געמיינשאַפֿט".
זשיטלאָווסקי, 10, 25. 1026

1944 " דאָס חסידות |איז| געוועז געבויט אויף אַ
טיף און רעליגיעז געמיינשאַפֿטס=געפֿיל |...|". קאנק
י.י. טרונק, 3, 126.

2. ~~די~~ 3מ =ן. קאַלעקטיוו, גרופּע פֿון מענטשן, וואָס זיינען
פֿאַרבונדן דורך שותּפֿותדיקע אידעען, צילן, אינטערעסן.

1912 " זיי מוזן זיך נאָך צונויפֿגיסן אין איינעם מיט
די אַמעריקאַנער אין איינאיינציקער פֿאָלק=געמיינשאַפֿט, 1025
מיט איין שפּראַך און איין אָרט לעבן". זשיטלאָווסקי, 195,2.

1939 "|...| אַ מין מרידה קעגן דער וועלט פֿון געזונטע

177

|...|, נאָרמאַל פונקציאָנירנדע געמיינשאַפט פון געזונטע מענטשן". קאָראַלניק, 1, 304.

1944 "ער האָט געלעבט אין דער געמיינשאַפט און באַהאַנדלט די געמיינשאַפט ווי אַן אמתער רעוואָלוציאָנער". י.י. טרונק, 3, 127.

קאַנק

3. פאַראייניקונג, קאָאַליציע פון מדינות צו רעאַליזירן בשותפותדיקע עקאָנאָמישע און/אָדער פּאָליטישע צילן.

% די אייראָפּעישע געמיינשאַפט האָט אָפּגעשאַפט די נייטיקייט פון וויזעס ביים איבערטרעטן די גרענעצן.

קאַנאַדע געהערט צו דער בריטישער געמיינשאַפט פון פעלקער.

4. (עלט) אָרעמקייט.

1866 " אויף דעם יום=טוב |פסח| מוז איטלעכער ייִד,

וואָס איז נאָך גערעכנט אין גראַד בעל=בית, אַפילו 1021

אין געמיינשאַפט , זיך האָדעווען אַ פּאָר פּאַלק (אַן אינדיק

פּער 177

מיט אַן אינדיטשקע)". אַ׳ קמ׳, נ׳ 5, ז׳ 75.

אשר=יצר=געמיינשאַפט - (שגל) "אַן אַרבעט=אַפּטיילונג

אין פּלאַשעווער לאַגער, ווו ס׳האָבן געאַרבעט עלטערע

ייִדן". |בלומענטאַל|.

ם

גמיינשאַפט.

1. ←----

1739 " דורך פֿיליך שווייגן אונ׳ ניט פֿיל גמיינשאַפט

מיט אליר הנד לייטן אונ׳ אין זיין הויז, מאכט 1020

פורכט צו הבין פֿר אים". ס׳ מבחר הפנינים, דף כ"ו- II.

1743 " אך האט דש ראט |פון די גלחים| בפאהלן, דז

1018 דיא נוצרים זאלן גאר קיין גמיינשאפט האבן מיט

דיא יהודים". שארית ישראל, דף ק"ז.

.2 <-----

1721 " (עדתך) דיין גמיינשאפט איז אונטר דען

1022 אונטרשטן". מחזור, 2, קכ"ו - 2.

1732 " אונ' פון דער דא מיט פרקניפפטן גנעדיגן ווידר

1023 אן נעמונג דש ארמן יודישן פאלקש אין די גמיין שאפט

גאטש". לב בנים |...|, פתיחה.

180 - גן

געמיינשאַפטלעך – אַדי/אַדוו.

1. צוזאַמען(דיק). אין איינעם(דיק).

1970 " עס האָט אין לאָקאַל פּולסירט דער גערויש פון דער יוגנט, דאָס געמיינשאַפטלעכע זינגען |...| 1035

איז געווען ווי אַ רעליגיעזער קולט". י. פריינד, יזב ~~דלאַטשעוו~~, 7, ז' 191.

2. שותּפותדיק, וואָס געהערט, איז שייך, איז נוגע אַלעמען.

1943 " אין אונטערשטן שטאָק האָבן זיך געפונען די געמיינשאַפטלעכע צימערן |...|". אש, ~~14~~ 14, 77. 1029

(14/א14)

1951 " ליטע האָט געצוווּנגען פּוילן אָפּצושאַפן די אַדמינסטראַטיווע ליניע און אויפשטעלן אַ 1030

געמיינשאַפטלעכן גרענעץ". ~~זב ליטע 1~~, כרך 106, 299.

1965 " אָט די שולן זײַנען ניט פאַראייניקט צווישן אַנאַנד, זיי האָבן ניט קיין געמיינשאַפטלעכע 1015

פּראָגראַם |...|". י. מאַרק, ~~זב ליטע, 2~~, כרך 107, 338.

3. פֿון דער געמיינדע, פֿון קהל.

1870 " איין טאָג פֿון אַלגעמיינעם אמת וועלט איבער-

1033 געמאַכט אַלע אונדזערע <u>געמיינשאַפֿטלעכע</u> (קהלישע)

מנהגים און תקנות". <u>נ. הערשענהאָרן, צ' קמ, נ' 41, ז' 301-II!</u>

|| <u>געמיינשאַפֿטלעכקייט</u> - <u>די, באַ.</u> פֿאַרבונדנקייט,

צוזאַמענדיקייט, שותּפֿותדיקייט.

1963 " |...| זיַין די פּיאָנערן פֿון ייִדיש=פֿאָלקישער

1036 <u>געמיינשאַפֿטלעכקייט</u> דאָ אין לאַנד. אין אַט דער

פּיאָנערשאַפֿט האָט דער נאַציאָנאַלער אַרבעטער=פֿאַרבאַנד

גאָר אַ גרויסן חלק". <u>לייוויק, 14, 381.</u>

געמײַסטערט! - 1. פֿאַר פֿון מײַסטערן. ?נ?

2. אַדי/אַדוו. װאָס איז (געװאָרן) אַ מײַסטער
(בעל־מלאכה פֿאַר זיך).

רעד: [illegible]איך אױסטײַטש, ס׳קאָן זײַן מע
מײנט: "ניט קאָנטראָלירט דורכן מײַסטער".
מע דאַרף זען אַ ברײטערן קאָנטעקסט.

... % יעדערמאַן שטײט;// שטײט אַ באַגײַסטערטער,//
ליבט זיך זײַן אַרבעט ער // ניט קײן געמײַסטערטער, 1037
// איז אַזאַ אַרבעטער". װוינטשעװסקי, 2, 81.

183 - גמ

?נ? ם|געמייסטערט| II ג מ יי ס ט ר ט – באַמאַנט, וואָט האָט אַ מאַן.

... "תְּבֶעֶל – די ווירט גמיישטרט, ל׳ אדנות ובעלות".

1238 רייכלין 8, משלי, ל – כג.

ג ע מ ײ ס ט ר ע װ ע ט - <u>פֿאַר פֿון מײַסטרעװען</u>.

185 – גימ

ג ע מ י י ק ע ט – פֿאַר פֿון מייקען.

186 — גימ

?נ? ג ע מ י מ ט |געמאַיעמט| — אַדי/אַדור. (אייפֿעם)

געמישט מיט וואַסער, פֿאַרוואַסערט. % דער בראַנפֿן

איז אַ געמימטער, האָט קיין טעם ניט.

רעד: ביַי סטוטשקאָוון איז [illegible] דאָ אַ ווערב "מימען",

איז אפֿשר דאַרף מען דאָ ניט געבן דעם אַדי?

ג ע מ י נ ט ע ר ט – פֿאַר פֿון מינטערן.

188 – [illegible]

?נ?   גׂע מיני – די, בא. די שטערן=קאָנסטעלאַציע קאַסטאָר און פּאָלוקס; צווילינג.

189 – [illegible]

ג ע מ י נ י ע ט (ז י ך) – פֿאַר פֿון מיניען (זיך).

ג ע מ י נ ע ו ו ע ט – פֿאַר פֿון מינעגוועץ

191 – גדמ

געמ – 53.

געמ׳ינעוועט‖ – אדי. (לאקל, נאוואַרעדאַק)

אַנגעשטעקט מיט אַפּיקורסישע געדאַנקען.

1964 " |...| שוין געמ׳ינעוועטע בחורימלעך".

י. קאַפּלאַן, 1, 183.

1048/1097

192 -

ג ע מ י נ ע ט (ז י ך) - פֿאַר פֿון מינען (זיך).

193

ג ע מ י נ ע ר ט – 1. פֿאַר פֿון מינערן.

2. געמינערט ווערן/זײַן – ווינציקער (קנאַפּער, קלענער) ווערן/זײַן.

1817 " און וואָס גמינרט איז גוואָרן מײַן בלוט און
1062 מײַן חלב |צוליבן תענית| זאָל זײַן ווי דש בלוט
און חלב אויף דעם מזבח". איבז, ספר חסידים, דף קנה -5.

1892 " |...| טאָמער ווערט געמינערט אַ גראָשן פֿונעם
1054 נדן, וועט דיר דעמאָלט מער נישט אָפּגײן פֿון דער
מאַמען זאָל לעבן". שלום=עליכם, 21, 25.

1935 " די צאָל פֿון זײַנע גוטע פֿרײַנד ווערט געמינערט".
קאנק באַשעוויס, 1, 172.

1948 " די שײַן פֿון שטוב איז פֿון זיי אויף פֿיל
געמינערט געוואָרן". נסתר, 6, 114.

3. געמינערט ווערן/זיין פֿון (אין)... - (עלט)
ניט האָבן, ניט פֿאַרמאָגן.

1884 " און איך וועל אײַך ניט געבן נאָך איין שאַנד
צווישן די פֿעלקער, דאָס זיי זאָלן זאָגן אויף אײַך, 1061
איר זײַט געמינערט פֿון ברויט". איבן יואל.

1936 " |...| די מענטשן וואָס זייער געשטאַלט ווערט
פֿאַרענדערט און זייער שײַן |...| פֿאַרלאָשן
זענען געמינערט פֿון חכמה". איבן, מחזור ע"ט
בית ישראל, ז' 220.

4. סובסטאַנטיווירט: געמינערטע - (מאַט) צאָל פֿון
וועלכער מע נעמט אַראָפּ. % ביי 5 - 10 איז 10 די
געמינערטע.

ניט געמינערט אַ האָר – פֿונקט דאָס אייגענע, ניט געביטן, ניט אַנדערש.

1916 " מיינט איר, אַז עס איז נישט געווען אַלצדינג

קאנק אַקוראַט, ווי דער הייסינער שנײַדער האָט אונדז

פֿירגעזאָגט? – נישט געמינערט אַ האָר?".

שלום=עליכם, 8ד, 38.

1948 " אַלע סרוליס אָנגאַבן האָבן זיך אַרויסגעווייזן

קאנק ווי סרולי האָט געזאָגט, אַ האָר ניט געמינערט".

נסתר, 6, 192.

גמ- 194/10.

ג ימינרט ווערדן . מה"ד: . geminnern

.2 ←---

... " ונגרע - אונ' וורט גמירט". רייכלין8,

ויקרא, כז - יח. 1064

1679 " גיט איר זעלביט הין, אונ' זאמילט אייך

שטרוא, וואו איר עז פינד, אביר פין אייאר זאל

ניקש גימינרט ווערדין". בליץ, שמות, ה - יא.

1767 " מיט א. מיעוט. וויניגר. גמינרט".

ס' דברי יושר. 1050

.3 ←---

1737 " קטנתי מכל החסדים - איך בין גמינרט

(פון מיינע זכיות)". מלמדי שיח, דף 2/20. 1051

195 - גע״מ

?נ? ג ע מ ׳ נ צ ט - 1. פֿאַר פֿון מינצן.

2. אדי. אויסגעקלאַפּט אין מטבעות(וועגן גאָלד,זילבער,

קופּער).

... " ווען ביידע (דער וועקסלער און דער בעל=הבית)

1067 האָבן ניט געמינצטע מטבעות, אויף וועלכע עס איז נאָך

ניט פֿאַראַן קיין צורה|...|". איבז |ווער?|,בבא מציעא, מו/א.

ם גמינצט.

1743 " |...| אונ׳ מן נעמט זיא אוועק אל איר גאלד

1066 אונ׳ זילבר עש זייא גמינצט אודר אונ גמינצט".

שארית ישראל, דף עד - 2.

ג ע מ י ס ט י ק ט - פֿאַר פֿון מיסטיקן.

197 - גזמ

פֿפֿ געמערמלט.

ג ע מ י ר מ ל ט - אַדי, ע פון מירמלשטיין (מאַרמאַר),

באַדעקט מיט מירמלשטיין.

1929 " שטיי איך אויף וויַיסע געמירמלטע טרעפּ".

1071 רעזניק, 1, 109.

ג ע מ י ש - דאָס/דער, =ן. 1. דאָס דויערנדיקע מישן. % דאָס **געמיש** האָט פֿאַרנומען עטלעכע שעה.

2. אומגעאָרדנטער צונויפֿנעם/אַנזאַמל פֿון פֿאַרשיידענע ניט גלייכמיניקע זאַכן, פּערזאָנען, דערשיינונגען, אייגנשאַפֿטן אד"גל. % דאָס לאַנד איז באַוווינט דורך אַ **געמיש** פֿון פֿאַרשיידענע פֿעלקער. אויפֿן בילד זעט זיך נישט מער ווי סתם א **געמיש** פֿון פֿאַרבן און ליניעס אָן שום אינהאַלט. עס שפּירט זיך אַ **געמיש** פֿון שאַרפֿע ריחות. עס האָט זי באַהערשט אַ **געמיש** פֿון געפֿילן: צער, פֿאַרדראָס, פֿאַרביטערונג.

1858 " |...| דיא (סחורות) גוט דורכצוזען, עס זאָל
|...| קיין **געמיש** זיַין פֿון אַלטע פֿאַרלעגענע 1084
(סחורות)". אנ. מסדר אגרת |...|, ז' 67.

... " צווישן זיי אַ היפּש ביסל ייִדן, גרויסע
1088 און קליינע, מאָגערע |...| איינגעהויקערטע, |...|
אַ <u>געמיש</u> פֿון כל המינים". <u>מענדעלע, 21א, 88.</u>

1929 " |...| אַ <u>געמיש</u> פֿון אַ קאַפּיטאַליסטישער
קאנק אונטערנעמונג און אַן איבערפֿלעכלעכער קונסט".
<u>בעל=מחשבֿות, 4, 107.</u>

1975 " ס'איז אַ קוידערוועלש, אַ <u>געמיש</u> פֿון לשון=קודש,
קאנק ייִדיש, אַראַביש און תרגום=לשון". <u>סוצקעווער, 98,7.</u>

3. רעזולטאַט פֿון מעכאַנישן אָדער כעמישן צונויפֿמישן
פֿאַרשיידענע שטאָפֿן, מאַטעריאַלן. % דאָס ברויט איז
געבאַקן פֿון אַ <u>געמיש</u> פֿון קאָרנמעל און ווייצנמעל.
די צעלאָזונג איז אַ <u>געמיש</u> פֿון וואַסער מיט צוקער.
דעם קינד גיט מען צו עסן אַ <u>געמיש</u> פֿון צעריבענע
גרינסן.

1929 " נאָכן אויספּאַליטורן מיט ספּיריטוס רײַבט מען

1096 אײַן די געפּאַליטורטע פֿלאַך מיט אַ שוואכן געמיש

פֿון בענזאָע מיט ספּיריטוס". בערמאַן, 1, 131.

1932 " אויף צונויפֿשטעלן די דאָזיקע מאַסע נוצט מען

1097 אין פֿאַרשיידענע פּראָפּאָרציעס געמישן פֿון שאַמאַטשטיין,

שאַרפֿשפּיציקן זאַמד און פֿײַערפֿעסטער ליים".

פֿרומין, 1, 31.

1972 " מען קען אָפּקאָכן קליינע קאַרטאָפֿל אין די שאָלן,

1111 זיי אײַנטונקען אין אַ געמיש פֿון מעל, זאַלץ און

פּאר 155,

פֿעפֿער". ש. בערקאָוויטש, ~~צ׳ פֿאַר~~, II /13.

4. רעזולטאַט פֿון ביאָלאָגישער אויסמישונג; מישלינג.

1875 " עס ווערט פֿון זיי |די טעכטער| אַן אַנדראָגינוס,

1105 דאָס הייסט אַזאַ מענטש וואָס איז אַ געמיש פֿון אַ זכר

און אַ נקבֿה בײַזאַמען |...|". דיק, 77.

201 געמ - [redacted].

1933 " אנו, דו, געמיש פון א מאלפע און אן אייזל,

גיב א ריר דיין אפאלאניש קערפערל". כ. לעווינ, 1.

1947 " גראס' תשובה האט באשטעטיקט, אז מען דארף

1095 ייִדן, ווי 'אן אומהארמאנישן ראסע=געמיש' שארף

אונטערשיידן פון די מענטשן". מ. וויינרייך, 120,5.

5. (לאקל, ווה?) "טומל, גערודער"|קטוו|.

1082 % "אין שטעטל איז געווארן א פארקאך (געמיש),

ס'האט ווער פארקאכט א קאשע"|קטוו|.

202 - נײַ

ג ע מ י ש ט - 1. פֿאַר פֿון מישן. ?נ?

2. פֿאַדי. ניט גלײַכמיניק, וואָס באַשטייט פֿון
פֿאַרשיידענע קאָמפּאָנענטן. % בײַ דעם קלוב איז דאָ
אַ געמישטער כאָר וואָס זינגט אין פֿיר שטימען.

1912 " די טעאָריע און די פּראַקטיק פֿון לענדער מיט
אַ געמישטער נאַציאָנאַלער באַפֿעלקערונג האָט שוין 1126
לאַנג אַוועקגעשטעלט אַ וויכטיקן פּלל |...|".
זשיטלאָווסקי, 4, 114.

1928 " 52 - 65 פּראָצענט |פֿון די קינדער| זײַנען
געווען אויף געמישטער דערנערונג (ברוסט און 1127
פֿלוי 71
צוקאָרמענען)". ~~זשי' טאָג=ידיעות~~, VIII /1.

1948 " דער עולם איז אַ געמישטער, אי אַן ערנצטער,
אי אַ בייזוויליקער, אי אַזאַ וואָס איז אויף אַלץ קאַנק
גרייט |...| ". נסתר, 6, 335.

□ געמישטע חתונה חתונה פֿון אַ ייִדישן בחור מיט אַ
ניט=ייִדיש מיידל אָדער פֿאַרקערט.

1960 " זיי וועלן ניט פֿאַרשטיין, ווי אַזוי ראָבערט
|...| וואָס איז דער פּראָדוקט פֿון אַ געמישטער חתונה, 1122
האָט געקאָנט אויסוואַקסן אַ ייִד". ניגער, 312.

1968 "מיליאָנען ייִדן רײַסן זיך אָפּ פֿונעם ייִדישן 1119
פֿאָלק בלויז דורך דער מגפֿה פֿון געמישטע חתונות,
וואָס זײַי זענען די ביטערע פֿאָלגן פֿון פֿאַרלאָזן דאָס
ייִדישקייט". ש. גאָלדשטיין, יזב ~~לדסקא~~ 14, ז' 12.

געמישטע צאַל – |סטוטש 54|. (מאַטעמ) בנב.

געמישטע פֿעריאָדישע צאַל – |סטוטש 54|, (מאַטעמ) בנב.

געמישטער שטייגער/מאָדוס – די פֿאָרמעס פֿון ווערב אין
קאָניונקטיוו.

1940 "געמישטער מאָדוס באַטײַט אַ באַדינג, אַ פֿאַרלאַנג
אָדער אַ באַפֿעל וועגן אַ טוּונג, ווי אויך אַ פֿאַר-
וווּנדערונג אָדער אַן אומזיכערקייט אין דער טוּונג
|...|. די סטרוקטור פֿונעם דאָזיקן מאָדוס איז:
הילפֿסווערב 'זאָל' + אינפֿיניטיוו. אַ שטייגער:
וועט דער פֿיסק זאָל ליגן אין דער ערד, וואָלט דער קאָפּ
געגאַנגען אין גאָלד". ע. פֿאַלקאָוויטש, 1, 197.

געמישטע געלענקען – |סטוטש 240|. (אַנאַט) בנב.

געמישטע קנאָספּן – |סטוטש 249|. (באָט) בנב.

204 - גמיש

ג ע מ י ש ט ל – דאס, =ער. (נש) רעזולטאט פון

באפרוכפערן איין סארט געוויקס דורך די זאמען

פון א צווייטן סארט פון זעלבן געוויקס.

R: nomecb; P: mieszaniec.

1922 " ביי הושענא=ביימער קען דער שטויב פון איין

סארט באפרוכפערן די פעסטלען פון צווייטן סארט.

ביי אזא פאל באקומט זיך פון די זאמען א געמישטל".

איבן א. גאלאמב, 1, 57.

205 -

געם - [redacted].

?נ? ם | געמישלט | ג מ י ש ל ט/ ג מ ש ל ט -געמישט,אויסגעמישט.

... " מערב - ווש גמשלט, ל' עירבוב".

1159 רייכלין 8, דניאל, ב - מא.

1163 ... " יתערב - ווירט גמישלט, ל' ערב רב". דצוו, משלי, יד-י.

206

ג ע מ י ש נ ע - אדוו. (פֿד? לאקל) אומישנע, אומיסטן.

0 אויף (פֿאר) געמישנע - אדוו פֿר. (פֿד? לאקל?)

ניט ערנצט, מיט עפּעס א באזונדערן מיין.

1947 " איך בין אװעקגעפֿארן פֿון װארשע, אויף געמישנע

אונ כ'בין פֿארבליבן אויף אן אמת". מ. גודלמאן, פֿלר 80 1164

24/XII, ~~צ'טאג~~.

1972 " מאקס האט ארויסגענומען צוויי זילבערנע האלבע

רובל - 'דאס איז פֿאר דיר, שלמהלע, און דאס איז פֿאר 1165

דיר.' די קינדער האבן געגאפט - 'פֿאר געמישנע? -

האט שלמהלע געפֿרעגט. - 'נישט פֿאר געמישנע כ'גיב

עס ענק, עך זאלט קויפֿן וואס עך ווילט'".

באשעוויס, ~~צ'פֿאר~~, 14/VII.

207 – גימ

?נ? ם |געמישעך| ג י מ י ש י ך/ג י מ י ש י כ ט – דאס.

אויסמישעניש, מיש=מאש, ערב=רב.

1610 " ווען ניט דוא ווילשט זענדן מיין ואלק אונ'

איך וויל אן רייצן אן דיך |...| דש גימישיך 1171

אונ' זיא זולן ווערדן פול הייזר מצרים דז גימישיך

|...|". טייטש=חומש, שמות, ח – יז.

1696 " ער זאגט אונ' עש קאם גימישיכט לייז אין

אל איר גימערק". |סדור| תפלה למשה, דף שעה – ו'. 1176

1737 " וגם ערב=רב עלה אתם (שמות יב – לח) –

גמישיך". מלמד שיח, 40/ב. 1166

208 —

געמ - [redacted].

?נ?　　ם | געמישעכט | ג י מ י ש י כ ט - אדי. בנב.

|1685?|　　" צום אנדרן אונזרי טייטש גימישיכט,

אותיות זיינן דאש מיינשט גלייך דעני נתיבנתי　　1167

אותיות". דרך הישר לעולם הבא, דף פא - ו.

....

רעד: זאל עס מיינען: "געמישט"? וואס מיינט "געמישטע" אותיות?...

....

209 - 219

ג ע מ י ש ע כ ץ – דאס, =ן. 1.(טייל מאל איראניש)

דזוו געמיש, ב 2.

1888 " אויף|איך?| דער שקאטולקע איז א גאנץ

געמישעכץ: א קעפּל פון א |...| קוקלע, |...| עטלעכע 1174

פּערלמוטערנע קנעפּלעך, |...| א בריוול נאדלען, א

שטיקל טריוואקס |...|". ~~צ' ליפאל~~, נ' 10, ז' 312. פרץ 74,

... " דאס אנדערע איז א געמישעכץ פון הייליקייט

מיט פּראסטע, וואכעדיקע מידות און מנהגים|...|". 1169

מענדעלע, 21א, 40.

1965 " וויל מען דערלאנגען דערמיט א זייטיקן בריק

אונדזער לשון, אז ס'איז נישט קיין שפּראך, נאר 1178

רחמנא=לצלן א געמישעכץ". י. גלאטשטיין. פרץ 69,

~~צ' טמז~~, 10/I.

210-ייִ

2. דזוו געמיש, ב 3.

1900 " תיכף נאכן אָפּשניידן דאַרף מען אָפּטונקען די וואָרצלען אין אַ געמישעכץ פֿון ליים מיט בהמישע מיסט מיט וואַסער |...|, כּדי די פֿרישע וואָרצלען זאָלן ניט בלײַבן אָפּגעדעקט אויף דער לופֿט". 1170

ווערללער, 1, 27.

1907 " די 'פּראָשקעס' מיט דער 'גליצערינע' האָט ער |אליהו| אויסגעמישט אין אַ גאַנץ גרויסן טאָפּ |...| דעם טאָפּ מיט דעם געמישעכץ האָט ער פֿאַררוקט אין אויוון". שלום=עליכם, 8א, 109. א/1170

212 - אי

ג ע מ ל אָ י ע ט – פֿאַר פֿון מלאיען |הארקאווי|.

211 - [illegible]

ג ע מ י ש פ ט |געמישפּעט| - פֿאַר פֿון מישפּטן.

ג ע מ ל א כ ה ט |געמעלאָכעט| – <u>אדי/אדוו</u>.

1. ניט עכט, ניט נאַטירלעך, געמאַכט, קינסטלעך.

% די גראַמען ~~פון ליד~~ זייַנען <u>געמלאכהטע</u>, אויסגעמוחטע

און געגעבן גאַרניט צו דעם ליד. זייַן געלעכטער איז

פֿאַלש און <u>געמלאכהט</u>, צו פֿאַרשטעלן די אמתע געפֿילן

זייַנע.

1888 " ערב יום=כיפּור אין דער פֿרי האָט זיך בייַ

לייזער=יאַנקלען געוויזן עפּעס אַ קול, אָבער ס'איז 1193

<u>געמלאכהט</u>, נישט זייַן 'פּלי' ווי שטענדיק, נאָר

עפּעס אַ מין בייַקול". <u>מענדעלע, 3, 103</u>.

1900 " וואָס נאָך פֿאַר אַ סוד ליגט אין וואַרשאַווסקיס

214 -

2. געפעלשט, ניט אמתדיק, גענארט. % ס'האט זיך
ארויסגעוויזן אז דער דאקומענט איז א געמלאכהטער,
א גראב געמאכטע פאלסיפיקאציע. דער אונטערשריפט
אויפן טשעק איז א געמלאכהטער.

געם - [redacted]

1870 " מען איז חושד |...| ענטוועדער דער גאנצער
פנקס איז געמלאכהט, אדער די איבערזעצונג איז 1185
אומיסטנע אדער בטעות פארפעלשט". ~~צ' קמ~~, נ' 44, ז' 326-II!,

1888 "ער |דער ווײַן| איז בײַ איך געמלאכהט,
מחילה, אונטערגעשמדט |=געמישט מיט וואסער|, 1186
זײַט זיך מודה". שלום=עליכם, ארבע=כוסות".

רעד: איך אונדזער ~~דאס~~ איך דער דערציילונג
" ארבע=כוסות" ניט דער ציטאט...

3. אַליין געמאַכט, פֿון אייגענער אַרבעט, ניט פֿון
קראָם/פֿאַבריק.

1931 " די אַראָפּגענומענע תּבֿואות האָט־מען אויסגעביטן
1198 ביַי די פּויערים אויף ליַיוונט, אַפֿילו גראָבע, אייגענע
<u>געמלאכהטע</u>, אָבער דאָך האָט עס גוט געטויגט אויף העמדער".
<u>טיַיטש, 5, 281.</u>

1967 " האָט געזוכט צו פֿאָרן צוזאַמען |...| איבער
1187 די יאָרמערק מיט <u>געמלאכהטער</u> לאָטעריע". <u>קאַרפּינאָוויטש</u>, 1.

<u>רעד</u>: ס'קאָן זיַין אַז די לעצטע ציטאַטע איז שייך
דווקא צום באַטיַיט 2, מע וואָלט געדאַרפֿט זען
אַ ברייטערן קאָנטעקסט.

ג ע מ ל ט |געמאַלט| – פֿאַר פֿון מלן |מאַלן|.

217 - גמי Gرmn גרמנ

ג ע ממ'ז"ר'ט |געמאַמזערט| - אַדי/אדוו.

1. איבערגעשפּיצט קלוג, כיטרע; ממזריש. דער בחור האָט געממזרטע אויגן.

1935 " |...| באַגריסט זי אירע געסט מיט אַ געממזרט שעלמיש שמייכעלע". רויזענבלאַט, 4, 84. 1205

2. פּאַרשייט, פּראָוואָקאַטיוו.

... " מיטן געממזרטן אויפגעריסענעם ווייַסן קאַפּטנדל, פֿון וועלכן עס באַווייַזט זיך דאָס גאַנצע טרייפענע האַרץ אַרויס". אַש. 1206

רעד: צום באַדוערן איז מער קיין שום ביבליאָגראַפיע אַנווייַזונגען נישטאָ, ג"י ווייס פֿון וועלכן ווערק ס'איז גענומען...

218 – גמי

ג ע מ מ י ת ט |געמיימעסט| – פֿאַר פֿון <u>ממיתן</u>.

219 - גימ

?נ? ג ע מ ס כ י מ ט |געמאַסקעמט| – אַדי/אַדוו. (שנש)

וואָס איז מסכּים, אייַנשטימיק.

1930 " זיי מוזן זיך פֿילן אַזוי פּשוט און געמסכּימט

1211 מיט אַלץ און מיט אַלעמען |...|". איבז י. מאַרק, 2.

220 –

ג ע מ ס ר ט |געמאַסערט| – פֿאַר פֿון מסרן.

221 -

?נ? ג ע מ ע I - די, =ס. 1. האַלב=איידלשטיין מיט

אויסגעקריצטע פֿיגורן אויף אים.

2. נאָמען פֿון אַ שטערן אין דער קאָנסטעלאַציע

" די גרויסע קרוין".

?נ? ג ע מ ע II - די, ס׳רוב געניצט אין מצ געמעס.

(באַט) קעמערלעך מיט אַ געדיכטער פּראָטאָפּלאַזמע,

וואָס שאַפן זיך ביַי געוויסע באַדינגונגען אין

געוויסע זגאַלן שווּעמלעך.

223 - גמע

געמ - [redacted].

געמעבלט - אַדי/אַדוו. מעבלירט, אויסגעשטאַט מיט מעבל.

1893 " באַווינט |...| געמעבלטע סאַלאָנען". אַרנשטיין, 1.

224 - גע״מ

(גע)מ ע ב ל י ר ט - פֿאַר פֿון מעבלירן.

ג ע מ ע ג ט - פֿאר פֿון מעגן.

226 – גדמ

ג ע מ ע ד ל י ע ו ו ע ט – פֿאַר פֿון מעדליעווען.

227 - געמ

1214 ?נ? ג ע מ ע ז - |די/דער?| ←---- געמזע.

228 -

(?ג?)

ג ע מ ע ט(י)ע ט - פֿאַר פֿון מעט(י)ען.

?נ? ג ע מ ע כ ט I - דאָס. (עלט) אונטערשטער טייל פֿון בויך, אויך די שעמערטער פֿון אַ מאַן.

1829 " וואס האט איין שטרייף אין זיין אויג, אדער דארע גרינד |...| אדער צעקוועטשט אין זיין געמעכטס |...| זאל זיך ניט גענענען צו די פייעראפער פון ה'". חמשה חומשי תורה, ויקרא, כא - כ|תי"א, געבריכטער| 1232

גימעכט/גימעכטס/גימעכטש

1610 " אונ' זיא גינענט ווייבדן איינן צו בישירמן אירן מאן פן הנט דעש שליגר אונ' זיא זענדט איר האנט אונ' ביגרייפט אין בייא זיינם גימעכט". טײַטש=חומש, דברים, כה - יא. |תי: במבשיו - ביי די ענגע ערטער|. 1217

1737 " |...| והחזיקה במבשיו - אן זיין גמעכטש". מלמד שיח, דף 1/94. 1231

?נ? |געמעכטס| !! ג י מ ע כ ט - דאָס. דאָס געמאַכטע,

ווערק, אַרבעט.   gemehte: מג"ד

... "דיש גיטרעכט // אישט מיינש גימעכט".

מגילה מינכן, מ/110א. 1220

1610 " אונ' ניט מיר וועלן זאגן נון ווי אונזר

גאט צו דעם גימעכט אונזר הענדן |...|". 1216

טײַטש=חומש, דברים (וילך, הפטורה, הושע יד - 3).

| תּי: ווערק|.

1661 " אונ' דיא פֿור הענג איר גימעכט וואר גיוועזן

ווערק פון גאלד אונ' פון בלאו זייד |...|". 1219

יוסיפון, 2, דף קפד.

231 - גמ

ג ע מ ע כ ט י ק ט (ז י ך) – פֿאַר פֿון מעכטיקן (זיך).

ם | געמעכטס | I ג י מ ע כ ט ס / ג י מ ע כ ט ש –

<---- ג ע מ ע כ ט II.

233 - גימ

ג ע מ ע כ ט ס II - דאָס, בא. (שנש?) קראַפּט, פּוח, מעכטיקייט.

1956 " דאָס איז דאָך קראַפּט |...|, כּוח, געמעכטס

1226 |טעקסט: געמעכץ|". גלאַטשטיין, 1, 166.

234 - גזמ

ם|געמעכלער| ג מ ע כ ל י ך / ג י מ ע ל י ך/ ג מ ח ל יכ א - ?נ?

געלאסן, פאוואליע, באַרוט, באַקוועמלעך.

... " בלאט - גמחליכא, |...| ל' בנחת". רייכלין8,

1234 שופטים, ד - כא.

1544 " אויף שטונדא דוד ביהענדא אונ' שלייך גימעליך

122 דאר". שמואל=בוך, סטראַפע 593.

1668 " אונ' דארום זא שווייגט נון איין קלייני ווייל

124 שטיל זא וויל איך מיט אייך גימעכליך רידן".

יוסיפון, 3, קטז - 2.

1722 " האט |השי"ת| ישראל גפירט אין דרווישטן

1233 (מדבר) גנץ גמעכליך אלש וויא דא טראגט אייך דר

ציהרן איין זוגנדיג קינד". מנורת המאור, דף כט/2.

ג ע מ ע כ ע ר - די, מצ פֿון ג(ע)מאַך (גרויסער, שיינער בנין).

1910 " שטים מייַן האַרץ אָן צו די העלסטע טענער!//
~~איך זאָל~~ |...| אין די הייליקע געמעכער פֿון דייַן 1236
רייך |...|". ראָזענפֿעלד, 5, 152.

1957 " אַ נייַער טאָג איז פֿון דער נאַכטס געמעכער //
דערוויַיל אַרויס, באַשייַנט אַ יונגע וועלט". (?) 1236
לעיעלעס, 5, 153.

236 - גמ

ג ע מ ע́ כ ץ - <u>דאָס, =ן</u>. (<u>רעג, מיזרח=גאַליציע, שלש</u>)

אַ צעקראַכעניש, אַזאַ וואָס טוט אַלץ צו פֿאַוואַליע, אויך 1238

אַ גולם, וואָס טויג צו גאָרניט"|<u>קטוו</u>|. " דאָס האַרץ

קען וזערן צעפּלאַצט, ווען מען קוקט אָן אַזאַ <u>געמעכץ</u>!

און דאָס וויל נאָך נישט דעם בחור פֿאַר אַ חתן"|<u>קטוו</u>|.

ג ע מ ע ל - דאָס, =ן. 1. אַ געמאָלט בילד,
אַ צייכענונג. % אויף די ווענט הענגען געמעלן
פֿון באַרימטע מאָלערס. דאָס געמעל האָט מען אַריינגעפּאַסט
אין אַ באַגילדעטער רעם. דאָס לערנביכל פֿון זאָאָלאָגיע
איז אילוסטרירט מיט געמעלן פֿון אַלערליי חיות.

1815 " האט ער אום גמאכט זייער אוואול פינגריל אונ
האט דארט אויס גיקריצט גימעליך מוט אבוים ווס סע 1268
גיוועך גאר אחידוש". בראסלאווער, מעשה בחכם ותם,
ז' כו/ב.

1880 " און זיינע טירן |פֿון פֿאַלאַץ| זיינען פֿון
געלייטערטע זילבער און געמאָלט מיט אַלערליי געמעלן 1282
דאָס זיין גלייכן איז |...| ניט פֿאַראַן".
געלבאַרט, 1, 6.

1932 "אויפֿן געמעל נ' 1 איז פֿאַרגעשטעלט אַ וואַגראַנקע
אין לענגשניט |...|". פֿרומין, 1, 6. 1249

238

1974 " אויף דער שטורעמדעק האָט יונגוואַרג אַרויפֿגעצויגן

1291 אַ לייווונט מיט אַ געמעל פֿון אַ מאַמע וואָס טוליעט

צו זיך איר קינד". עלבערג, 2, 386.

2. (פֿיג) עפּעס/עמעץ וואָס איז זייער שיין, ווי אויסגע-

מאָלט שיין. % דאָס מיידל איז זייער שיין, ממש אַ

געמעל! ×

1911 " עס עפֿנט זיך אויף פֿאַר מיינע אויגן אַ שטיק

1277 לאַנד, וואונדער שיין, נאָר אַ געמעל". מענדעלע, 9, 145.

3. (אַרויסגערעדט ג(ע)מיל). (לאַקל, סמילע, קיעווער געגנט)

דוגמא, ביישפּיל |י. אַפּטייקער, פֿער 90, XXII, 56|.

0 אייל=געמעל – אַ בילד געמאָלט מיט אייל=פֿאַרבן..

1957 " אַזוי פֿיל בילדער, אייל=געמעלן אויף די ווענט |...|".

1288 רויזענבלאַט, 8, 168.

געבן אַ געמעל – (עלט? רעג?) געבן אַ משל,
אַ פֿאַרשטעלונג וועגן עפּעס.

1887 "איך **גיב דיר אַ געמעל**, וויפֿל זיי [די שרײַבער]
שרײַען זיך אָן נאָ גוואַלד פֿאַר וואָס די ייִדישע 1259
טעכטער פּוצן זיך אויס ווי די ליאַלקעס און שטעבן
אויס דערמיט די אויגן. [...] ווער הערט זיי?". פֿון 74,
~~צ' ייפאל~~, נ' 29, ז' 461 – 462.

ס'איז גאָר קיין געמעל ניט – א) מע קאָן זיך גאָר ניט
פֿאַרשטעלן; ב) ס'איז ניט קיין משל, קיין בײַשפּיל,
ס'פּאַסט זיך ניט.

240 - גי׳

גימל. 1.

1676 " אונ׳ גינגן מיט מיט זיא |מיט די שפחות|

הניין |איך קלויסטער| אונ דאז קינד זיכט |זעט| 1280

דאס גימעל אונ׳ גיפלט אים וואל אונ׳ קושט די פסילים

|...|". ברנט שפיגל, פרק יח.

1723 " דיזי מנהגים האבן מיט טון דרוקין נייאי מיט

פיל פרבעשרט אונ׳ נייא גימעל דר בריא". 1273

ס׳ המנהגים, שער=בלאט.

געמעלד I - דאָס, =ן, פּפּ (דטשמ) געמעלדע.

(עלט) געמעל, בילד.

1886 " די שענסטע |טעקסט: שענסטון| געמעלדן

זענען בײַ ערבליקן פֿון גרויסע קינסטלער, געבענטשט 1298

די הענט". אמת=זאגער, 1, 8.

געמ - [redacted].

1908 " אַט אַזאַ געמעלדע שטעלט פֿאַר דער ציון-קאָנגרעס

|...|". ראָזענפֿעלד, 4, 34. 1255

1917 " די טויערן זײַנען פֿון בליצן=שמאַראַגדן,

מיט טעפּעכער=פֿורפֿור באַצירט און באַהאַנגען מיט 1293

פֿאַוועשע פֿעדער=געמעלדן |...|". בראָדערזאָן, 1, 7.

1938 " זיבן פּיראַמידן ווײַסע // בלענדן זוניק מיט

געמעלדן |...|". ליעסין, 3, 344. 1296

242 - גמ

1957 " אַזוי פֿיל בילדער, אַ ייל=געמעלדן אויף די
1294 ווענט". רויזענבלאַט, 8, 168.

|| געמעלדל – דאָס, =עך. פֿקפֿ פֿון געמעלד, קליין
בילדל.

1930 " זיי האָבן אויסגעקוקט אויסטערליש פֿרעמד,
1299 ווי אַ געמעלדל פֿון אַ ביכל אַרויס". אַש, 11, 279.

רעד: געגעבן אַ סך ציטאַטן מיט אַ כיוון: מע דאַרף ניט פֿסלען דאָס וואָרט בפֿרט עס האָט נאָך אַן אַנשפּאַרן אין ייִדיש ! אויך...

□ גמלדי.

1292 1760 " שכיות החמדה – גמעלדי". מלים לאלוה, ישעיה ב–טז.

243 - גימ

ג ע מ ע ל ד II - דאָס/דער. באַ. (שנש) מעלדונג,

ווענדונג, ראַפּאָרט.

1940 " האָט זיך דער מלאך,// דער האַר פֿון מדינה,//

1295 מיט אַ געמעלד // צו די לאַנדסלײַט געווענדט".

אליעזורסקי, 2, 132.

244 – גע״מ

געמ – [redacted].

ג ע מ ע ל ד ע – ←---- <u>געמעלד</u> I.

(פֿפֿ)

געמעלד(ע)ט - דזוו גע<u>מאַלדן</u>, פֿאַר פֿון מעלדן.

|| גע<u>מעלדעטערהייט</u> - אַדוו. אין מצבֿ, אין דער צײַט פֿון מעלדן(זיך).

1866 " איך בין אַרײַן צו אים |צום גובערנאַטאָר| גאָר ניט געמעלדעטערהייט און האָב אים איבערגעגעבן דעם בריוו פֿון קייזער". דיק, 25, 87. 1304

246 - גמי

געמעלט – פֿאר (פּפ) פון מאלן (פֿארבן).

ג ע מ ע ל ט - אדי/אדוו. (עלט) אנגערופן, דערמאָנט
(פֿריִער, אויבן).

1817 " אוך יום כיפור זאגט מן קיין זולת ווען שון
1307/א דער טעם גיט דא ניט אן וואש אובן גימעלד איז |...|".
ס' חסידים, סימן קנה - 21.

גימעלט.

1648 " דיא עירונים צום טייל זיין ניט גיבליבן //
1307/ב אין דער שטאט פרנקפורט דיא גימעלט". מגילת ווינץ, ז' 6.

1743 " נאך אים איז ווידר (במקום רב)". שארית ישראל,
1307 דף קל"ו.

248 .[redacted] - געם

?נ? ם|געמעלעך| ג י מ ע ל י ך - אַדוו. פּאַוואָליע, געלאַסן,

באַרוט.

15.44 " זיין קנעכט גימעליך רידטן ער בריבט אונ'

1311 וואר אים לייט.// אישט דש קינד גישטארבן זאגט

מיר דיא ווארהייט". שמואל בוך, סטראָפע 1300.

[זע: דאָס ליד פֿון חדרון]

1610 "אונ' זיא נאם יעל ווייב חבר נאגיל דש גיצעלט

1317 אונ' זיא טעט דען האמר אין האנט אונ' זיא קאם צו

אים גימעליך |...|". טייטש=חומש, שופטים 3, - כא.

רעד:כ'האָב געגעבן באַזונדער: געמאַכלעך, געמעכלעך,

געמעליך(גימאַכליך/גמחליך, גימעכליך,גימעליך)

זאָל אַ גרעסערער ספּעציאַליסט אין יידיש! באַשטימען

אונטער וועלכן זוכווארט דאָס צו געבן - דער

טייטש איז דער אייגענער...

געמעלעכץ – דאָס, =ן. (פֿטמ) מאָלערײַען, בילדער.

... "אַזאַ שיינע שול, אַזאַ וווילע שול, מיט אַזעלכע

1328 וווילע געמעלעכצן!". אקסענפֿעלד, 3, 284.

1940 " די אַלטע שול מוזטו זען, אַך, זייַנען דאָרט

1328 געמעלעכצן, די שענסטע ריסונקעס אין דער וועלט".

דרוקער, 1, 82.

1960 " די שטאָט |...| האָט אויסגעקוקט ווי אַ קאָלירט

1320 געמעלעכץ |...|". סימאָן, 2, 17.

250 - גימ

געם - [redacted].

?נ? ם |געמעלץ| גימעלץ - דאס. מאַלערייען, בילדער,

צייכענונגען.

1610 " אונ׳ ער אויף ריכטט דיא ציילן אונ׳ ער ריפט

1320 דיא איין יכין אונ׳ דיא אנדר בועז אבר ער מאכט

זיא אזו היפש מיט מענכר לייא גישניץ אונ׳ גימעלץ".

טײַטש=חומש, מלכים א׳, ז - כא.

251 -

ג ע מ ע ל ק - דאָס/דער, בא. 1. דאָס מעלקן.

% דאָס געמעלק פֿון די צוויי קי האָט געדויערט ניט לאַנג. בײַם פֿרימאָרגנדיקן געמעלק האָט די קו געגעבן מער מילך.

2. דער סכום אויסגעמאָלקענע מילך. % דער געמעלק האָט זיך פֿאַרגרעסערט אַ דאַנק דער בעסערער שפּײַז פֿאַר די קי.

1910 " און ווײַ דײַן געמעלך // און ווײַ דײַנע
ציינער!// דו לויפֿסט פֿון דעם שטאַל//קוים=קוים 1313
מיט די ביינער". ראָזענפֿעלד, 5, 206.

1926 " שליסט אויס פֿון דעם האַדעוואַניע=צעטל |...|
די קלײַנע |...|. שפּירט נאָך ווי וועט זיך דאָס 1312
אָפּרופֿן אויפֿן געמעלק". יאַכינסאָן, 2, 287.

1973 " דאָס געמעלק איז געווען אַ קנאַפּער, ווי 1331
שטענדיק". אליצקי, 5, 340.

252 - גמ״נ

?נ? ם |געמענגט| ג מ ע נ ג ט - אדי/אדוו. געמישט.

1722 " אונ׳ דר ווייל דש מיטן איך דר נאכט דש
1338 מינשן לייב גשטילט איז פון דש זיקן|...| אונ׳
זיין נטויאר איז געמענגט צווישן ווארים אונ׳
קאלט". מנורת המאור, דף קנג/ב.

1723 " איצונדרט ווערן דיין חבירים ניט גילושטין
1342 צו טרינקן איין גיטראנק, דען דאש וואשר איז
מיט בלוט ווארדן גימענקט". מעשה=בוך, 3, דף כ/ד.

253 - גמ

?נ? ם |געמענגלעך| ג י מ יי נ ג ל י ך - אדי/אדוו.

אריינגעטאָן, אריינגעמישט.

1732 " די ברכה איז אימר אין דעם הנדל גימיינגליך

1340 ווען מן ניט זעהט וואו עש אהער קומט אוגיין

זיכטלך". עיון יצחק, דף 1/5.

254 - אש

ג ע מ ע נ ט ש ט (ז י ך) – פֿאר פון מענטשן (זיך) |הארקאווי|.

255 – גזמ

ג ע מ ע נ ט ש ל ט (ז י ך) – פֿאַר פֿון מענטשלען (זיך).

256 - גימ

?נ? ■|געמעס| ג י מ ע ש – |<u>דאס?</u>| מאס, אויסמעסט.

1648 " איין גישעטל |=געשטעל| נאך אלר <u>גימעש</u>//

א/1342 אן דען ראס צאל טעטן זיא עז מאכן". <u>מגילת ווינץ, ז' 35</u>.

ג ע מ ע ס ט I - דאס/דער, =ן.|סטוטש 55, 117|.
אריסמעסט(ונג), דימענסיע.

ג ע מ ע ס ט II - אַדי/אַדוו. (עלט) געפּאַשעט, געשטאָפּט
(וועגן פּיך, פּייגל).

|1872?| " ווארום האָט ער געהייסן פּוטיפרע - ווייל ער
האט געגעבן געמעסטע קעלבער צו דער עבודת הכוכבים". 1350
צאינה וראינה, 3, פרשה מקץ.

ם
גימעסט/גימעשט.

... " ~~פר השני~~ שבע שנים - דער ווש גמישטט זיבן
יאר". רייכלין 8, שופטים, ו - כה.

1689 " אז איין קו גימעשט די דא אבקירט אונ פלעצט".
באר משה, יהושע, ד - טז. 1347

1716 " אונ׳ הונדרט שאף זונדר פון הינדן אונ׳
הירשן, אונ׳ איין הארן, אונ׳ קאפא הינר גשטאפטי 1351
אונ׳ גימעסטי". ס׳ המגיד, 3, מלכים, א׳, ה - ג,
דף פו - ז.

ג ע מ ע ס י ק ט - אַדי/אַדוו. 1. אין אַ געהעריקער, פֿאַסיקער מאָס, ניט גוזמאַדיק.

1938 " איך, זאָגט ערגעץ טאָלסטאָי, האָב ליב פּשוט אַלצדינג וואָס איז באַשטימט, שיין און געמעסיקט".

קאַראַלניק, 1, 298.

2. איַינגעהאַלטן, מיושבֿדיק, באַדאַכט, וואָס היט די מאָס אין זיַין אויפֿפירונג.

1871 " ער געהערט צו זיַין איין געמעסיקטער מענטש".

דיק, 55א, 25. 1354

260 -

געמ - [redacted].

?נ? ם|געמעסן|ג י מ ע ט ן - אדי/אדוו. געמאסטן.

1711 " מיר |די שדים| האבן קיין (כח צונ' רשות)

1357 עפיס צו נעמן פון דען לייטן, פון אלש וואש דא

גיצילט|געציילט| איז אודר גימעסן איז מיט דער

מאס אודר איינגעבונדן איז". צאינה וראינה 2,מקצ(הפטרה).

דף מו - ז.

261 —

גע מע׳ק (ע) — דאָס, באַ. דאָס מעקען (פֿון שאָף, ציגן).

1945 " |...| קי=געמעק און מענטש=געשריי". 1359

באַרישאַ, 3, 98.

1963 " |...| די גאַסן פֿול מיט אַ געמעקע פֿון לעמעלעך". 1363

א. אויערבאַך, 7.

ג ע מ ע ק ל ט – פֿאַר פֿון מעקלען.

263 - גדמ

?נ? ם |געמעקלעך| ג י מ ע ק ל י ך – אדוו. דזוו געמעכלעך.

1722 " דוא זאלשט דיא (דינים) פון אלי משפטים פר זיא

אן ברייטן דש זיא עש גימעקליך זונדר מיא זאלן קענן פר 1362

שטין". מנורת המאור, דף קפד/א.

ג ע מ ע ק ל ע ר ט – פֿאַר פֿון מעקלערן.

ג ע מ ע ר ט - פאר פון מערן.

266 - גרמ

ג ע מ ע ר מ ל ט - ----← געמירמלט.

ג ע מ ע ר ע ז ש ע ט - פֿאר פֿון מערעזשען.

געמ - [redacted].

געמערק I – |דאס/דער?|. (לאקל?) מערק (מצ פון מארק).

1950 " |...| באלאגערן פלעגן די געמערק מיט קאשיקלעך פירות פון די פרדסים". ראדאשיצקי, 1. 1379

269 – גמרא

ס|געמערק| !! ג י מ ע ר ק / ג מ י ר ק א –

1. דזור געמאַרק, אצ.

1374 ... " הגלילה – דש גמירקא". רייכלין 8, יחזקאל, מז–ח.

1602 " אונ' די זולשט אנטשלופין אונ' אויז דיינים

1377 גימערק ור שטוסן ווערדן |...|". ס' ירמיה, יז –3.

2. מצ פֿון געמאַרק.

1723 " זיא קונן נישט אנדרש אלז דאז זי שטין אין אירי

1380 גימערק אונ' לובן הקבה". לב טוב, 2, דף א – 1.

270 - גדש

ג ע מ ע ר ק ט - פֿאר פֿון מערקן.

271 - גימ

??נ   ם|געמערקן| ג י מ ע ר ק ן   – אָפּגרענעצן, מאַכן אַ גרענעץ.

1689   " דו זאלסט גימערקן דעם פאלק רונד ארום דעם באַרג".

א/1378   באר משה, שמות, יט – יב.

רעדג: ס'איז מסתמא ציטירט פֿון אַ שפּעטערדיקער אויסגאַבע, – לויט דעם אויסלייג...

272 - [illegible]

?נ? ם |געמערקשאַפּט| ג י מ ע ר ק ש פּ ט -די. געגנטן.

1689 "גלילות הפלשתים – די <u>גימערקשפּט</u> פון די

1384 פלשתים". <u>באר משה, יהושע, יג –ב.</u>

273 - גזמ

געמ - [redacted].

?נ? ם |געמעשט| ג י מ ע ש ט - ----> <u>געמעסט !!.</u>

ג ע מ ע ש ר ט |געמייסערט| - אדי/אדוו. (עלט)

וואָס מע האָט דערפֿון אַראָפּגענומען מעשר| מייַסער|,
א צענט=חלק.

1879 " זאָל ער לייגן זייַן געלט אין דרייַ כּלים,
אויף איינער זאָל ער אויפֿשרייַבן טבל, דאָס איז נאָך 1390
ניט געמעשרט |...|, אויף דער דריטער זאָל ער אויפֿ-
שרייַבן חולין, דאָס הייסט שוין געמעשרט |...|".
לב טוב, 4, 32.

ג ע מ פּ ל ט |געמאַפּלט| - פֿאַר פֿון מפּלען.

276 • גרמ

פּפּ קעמפּע.

ג ע מ פּ ע – די, =ס, קליין אינדזל אויף אַ טייַך

אָדער אָזיערע, באַוואַקסן מיט קוסטעס, ביימלעך;

אויך אַ באַוואַקסן בערגל אויף אַ זומפּיקן באָדן.

~~p: Kępa~~ p: kępa.

1868 " אויף הושענא=רבה איז ער געווען דער הורטאָווניק

פֿון הושענות, וועלכע טאַקע זייַנע חדר=ייִנגלעך 1394

האָבן גאַנץ חול=המועד אָנגעריסן |...| אויף דער

געמפּע". ליניעצקי, 9א.

|| געמפּקע – די, =ס. פּקפּ פֿון געמפּע.

1953 " אין מיטן פֿון דער אָזיערע איז אַ געמפּקע,

און דאָרטן ליגט אַ מעכטיקע קאָלאָניע פֿון צאַפּליעס". 1397

ברוסילאָוו, 1, 192.

277 - גימ

ג ע מ ק ל ט |געמאַקלט| - פֿאַר פֿון מקלען (שלאגן).

ג ע מ ר אַ ק ע ט – פֿאַר פֿון מראַקען.

ג ע מ ר י ק ע ט - פֿאר פֿון מריקען |פֿון קי|.

280 .[redacted] - געמ

?נ? ג ע מ ש - דזוו געמז(ע),ב1.

1711 " צעהן רייני בהמות |...| האב איך געבן צו

דיר, איין אוקס איין לאם |...| און איין געמש". 1404

צאינה וראינה, 2, דף קכג - ב.

ג ע מ ש פ ר ב ט |געמאַשקנט| - פאר פון משפונען.

282 – געמ

ג ע מ ש ל ט |געמאַשלט| – פֿאַר פֿון משלען.

283 - מש

ג ע מ ש מ ע ט |געמאַשמעט| - אדי. |סטוטש 377|.

(עלט) ספּעציעל אויסגעטיילט, אונטערגעשטראָכן (וועגן אותיות). % געמשמעטע אותיות (=קורסיוו).

ג ע מ ת ט |געמעסט| - פֿאַר פֿון מתן.